

ნაპაწიწი

საქართველო-აზერბაიჯანის
-სოციალიზმისათვის-

-1919-

მარტი № 3

„ნაკადული“-ს რედაქციაში

და

წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნის ძალაშიაში
იუილება შემდეგი წიგნები:

- 1) ზღაპრები ვილჰელმ და იაკობ გრიმისა. — ფასი. 30 კ.
- 2) ტომის თავგადასავალი, — თხზულება მარკ ტვენისა,
ფასი 50 კ.
- 3) რას გვიამბობს ოთახი, — თხზულება ავენარიუსისა,
ფასი 20 კ.
- 4) დასურათებული ასაწყობი ანბანი, — ფასი. 1 მ. — „
- 5) სკრუჯი და მარლენი, — საშობაო მოთხრობა ჩარლზ
დიკენსისა, ფასი. 25 კ.
- 6) დასურათებული საყმაწვილო მოთხრობები — ჰ. კ.
ანდერსენისა, ერ. სეტ. ტომპსონისა, გ. ინსაინისა
და რ. კიპლინგისა. ფასი 30 კ.
- 7) ბავშვობა და სიყრმე, — მოთხრობა ლევ ტოლ-
სტოისა, თარგ. ნინო ნაკაშიძისა, ფასი. 60 კ.
- 8) ორი მხატვარი, — თარგმანი დ. ავალიანისა ფასი . 15 კ.
- 9) სამშობლო ბუნებას სარკე, დასურათებული სა-
ყმაწვილო მოთხრობები, — ივანე ელიაშვილისა
ფასი. 30 კ.
- 10) ამბ. „ცისკრის“ გამოცემა: — ლევ ტოლსტოის მო-
თხრობები, ფასი 5 კ.
- 11) შობა, მოთხრობა გურიის ცხოვრებიდან, — ნინო
ნაკაშიძისა ფასი, 5 კ.
- 12) ახალგაზრდა მეფის სიზმარი და დევი — ეგოისტი,
ორი მოთხრობა ოსკარ უაილდისა, თარგ. ივ. მა-
ჭავარიანისა, ფასი 5 კ.

ნებად უღარი

საქართველოს ჟურნალი

ფილიპალი 20439

მ ა რ თ ი, 1912 წ.

ა რ გ ზ მ ა .

I—აღდგომა, —სურათი	1
II—ქრისტე აღსდგა, —დექსი ს. ფაშალიშვილისა	3
III—ბედნიერი დღე, —ვ. მაღაქიაშვილისა	5
IV—ოპ, მეც ვიყო ნეტა სიო, —დექსი შამქრაღასა	15
V—კლდე სალი, —ვაჟა-ფშაველასა	17
VI—ორი სურათი, —გ. ქუჩიშვილისა	23
VII—მზიარული შობა, —მოგონება გიმნაზიელისა, —მთა- ხრობა ად. ზარინას, (შემდეგ) თარგმ. მ. კლამია- შვილისა	26
VIII—პანდორას კიდობანი, —ძველი ბერძნული არაკი, (თარგ.) ვანო სათაშვილისა	33
IX—ქართული შწერლობა, —(მოკლე მიმოსხლევა) მ. ჟანა- შვილისა	39
X—ასტრონომია, —(შემდეგ), ივ. გამარათელისა	47
XI—ტროადის ომი, —ად. შიჭბურაიასა	57
XII—ჰიგიენა და მედიცინა	62
XIII—გასართობი: გამოცანების აღსნა	64

ქრისტე აღსდგა!..

საოცნებო ბადრი მთვარე
 ამოცურდა ლაქვარდ ცაზე
 და სხივები საალერსოდ
 გამოჰგზავნა ქვეყანაზე...

მთელ მსოფლიოს პირზე უკრთის
 ღიმი წმინდა სასოების,
 თუმცა სძინავს, მაგრამ ძილშიც
 რაღაც ნეტარ წუთს მოელის!

აგერ ცაში ზარიც დაჰკრეს,
 ლოცულობენ სერაბიმნი;
 და ქვეყანას სასიკაცხლოდ
 ეფინება წმინდა ჰიმნი!

და გოლგოთას, სად პილატემ
 დაიბანა სისხლით ხელი,—

სად პირველად ღვთის-მშობელმაცრინესული
დააფრქვია სრემლი მწველი, ზიზლირთხა

იქ ზეციდან ნათლის სვეტად
წმინდა სხივი გადმოადგა
და გაისმა ანგელოზთ ხმა:
„იხარებდეთ, ქრისტე აღსდგა“!..

ს. შაშალიშვილი.

სვეტის ფაქ, კოლონელი და
კოლონელი კოლონელი
კოლონელი კოლონელი

გელნიერი ღღე.

ჩემე იყო, ციოდა. დედამიწა სულ-
განაბული იყო. შავი ჩადრით მოფუთენი-
ლი, თითქოს მოწიწებით ელოდა რაღაცას
და სასოებით, მისჩერებოდა მოვარსკვლავე-
ბულ ზეცას. თან-და-თან მოუთმენლობა
იპყრობდა... კიდევ რამოდენიმე წუთი, და სა-
სურველი ვარსკვლავიც აინთო, შავიმანდი-
ლის ღილები გაიხსნა... მიწაც გამოებაასა
მოციმციმეს.

— დოოუნ, დოოუნ... მოესმა არე-მარეს.

— ადე, შვილო, ზეზე, ადე! — დაუძაბა შწოლარე სინოს
დედამ და თან შეანძრია.

— კი, დედი, კი, — თითქოს წამოაბოღვა სინოს და ფიც-
ხლავ წამოიწია.

სინო მთელი დღე ეხვეწებოდა დედას, ალღო კარზე პირველ დარეკისათანავე გამაღვიძო, და აი თხოვნა აუსრულა.

სინოც ტანთ-ჩაცმას ჩქარობს.

— ნელა ჩაიცვი, შეილო, ნუ ჩქარობ: ეს პირველი ჩამოპკრეს...

სინოს გულში ჩიტი ფართხალებს. ხელად მონახა ახალი ტანისამოსი და ჩაცმას შეუდგა.

— შეილო, ტანისამოსი არ გაგესვაროს; გზები ჯერ კიდევ არ გაშრალა: ფრთხილად წადი...

— შენი თქმა არ მინდა, დედილო...

— ამხანაგებს დაუძახე; ისე არ წახვიდე: შეგეშინდება, — არიგებს დედა.

ზარების რეკაკი ხმა - შეწყობით ეფინება არე-მარეს და, სადაცკი მისწვდება, სიხარულს ჰბადებს.

— აბა, დედი, სად არის კვერცხები? — იკითხა სინომ ტანთააცმის შემდეგ...

— აი იქაა, შეილო... ტახტის ქვევით, კალათში...

სინომაც ხელად მიიღბინა ნაჩვენებ ადგილას და კვერცხები ამოაღაგა.

— ერთი, როგორც გითხარი, ცხონებულ მამაშენს გადააგორე; ორი-კი ბებია-ბაბუას. მამაშენს სანთელსაც აუნთებ; იყიდე იმ ორი კაპიკით... თან, სანამ არ დაიწვას, უდაბრავე, შეილო, რომ არ ჩაქრეს. კვერცხიც კარგა ხანს გააჩერე საფლაოზე: ბავშვებმა არ მოგტაცონ...

აგრე არიგებს შეილს დედა და თან უფალოს ევედრება, რომ მრავალი ალღომა გაუთენოს მის სინოს მხიარულად და ჯანმრთელად.

სინო უკვე კარებშია; სახე უცინის, ტანი უთრთის. „ახლა მაინც ხომ კარგად მაკვია, — ვერვინ დამცინებს,“ — გაიფიქრა, სარტყელზე ხელი შემოივლო და ტოლებს გასძახა. ისინიც მალე გამოეხმაურნენ და ყველანი სიცილ-კისკისით გზას გაუდგნენ.

სინოს არ მოუთმინა გულმა და მაშინვე უთხრა ტოლემუსს, რომ ახალი ტანსაცმელი აცვია. ამხანაგებსაც თქმით უთქვამთ-რა, მაგრამ გულში-კი დასცინეს: „რად უნდა კარგი ტანისამოსი ამ ჩათლახს, — მაინც ახლავ დასვრისო.“

აი კიდევ მივიდნენ საყდარზე. ხალხი ჯერ ნაკლებადაა; თან-და-თან კი იკრიბება. ხმა-მაღალ ლაპარაკს ვერსად გაიგონებ: ყველა ჩურჩულებს. ეკლესიაში ცივა. ხატებს ჯერ-ჯერობით თითო ოროლა სანთელი უნთია. საყდრის კუთხეები მიზნელებულია. შუა ადგილას გარდამოხსნა ასვენია; ხანში შესული ხალხი პირჯვრის წერით ეამბორება. სინომაც იმათ მიბაძა. შემდეგ მივიდა ერთ კუნჭულში და წყნარად გაჩერდა. ამხანაგებმა და ტოლებმა, ვინც კი შეამჩნია, რალაც ღრეკით შეხედეს და სინომაც შეატყო, რომ დაცინვით მოიხსენეს.

სინოს ეკალივით მოხვდა გულში დაცინვა და თან გაიფიქრა: დაიცადეთ, ჯერ ერთი დამინახეთ ახალ ტანისამოსში და მაშინ დამცინეთ!

სინო არ იყო კობტა და შნოიანი ბავშვი; ტანისამოსი მუდამ ღარიბული და დაკონკილი ეცვა. ფეხსაცმელი ზამთარში თუ ეღირსებოდა და მაშინაც რალაც უშნო და ვეებერთელა. დედამისი განგებ შეაკერვინებდა ხოლომე იმისათვის სრულ ქალაშნებს, რათა შიგ ბევრი მჩვარი ჩაჰყოლოდა ბავშვს ფეხების გასათბობად. ეს ვეებერთელა ფეხსაცმელები მუდამ სიცილის საგნად ჰქონდათ მის ტოლებს. მთელი ეს ზამთარი სულ გაუწყალეს გული... მაგრამ სამაგიეროდ ამ სააღდგომოდ სინოს დედამ თავის ერთად-ერთ შვილს და ოჯახის იმედს გვარიანი ტანსაცმელი შეუკერა, აგრეთვე კარგი წულები და ქუდი უყიდა. აუსრულდა დიდი ხნის ნატვრა და ოცნება სინოს. მისი აზრით ახლა კი ვერაფერ დასცინებს. მართალია არც სიარული იცოდა ლაზათიანი და მუდამ რალაც დაწლაჩული დადიოდა, მაგრამ დარწმუნებული იყო, რომ თუ კარგ ტანსაცმელს შეიკერავდა, სიარულითაც კობ

ტად ივლიდა. ჰო და ახლა, რაკი კარგად მოიხროს, რაბათშია
 ნებულია, რომ სიარულიც კარგი ექნება; ერთი სიტყვით
 დღეიდან ბოლო მოეღება დაცინვასა და დამცირებას...

ცისკარი დაიწყო. სინომ იყიდა სანთელი, გამოვიდა
 და მამის საფლავისაკენ წავიდა. ძლივს მონახა იგი და
 რის ვაი ვავლახით სანთელიც აუნთო. კვერცხი თავთან დას-
 დო, თვითონაც სანთლისა და კვერცხის დარაჯად დაჯდა.

სინოსავით ბევრი უყარაულებდა სანთელ-კვერცხებს, გან-
 საკუთრებით ახალ მიცვალებულთა პატრონები. ცოტა ხან-
 ში მთელ სსაფლაოზე აუარებელი სანთლები ციმციმებდა
 ასე გეგონებოდათ, რალაც ზღაპრული ღამის ყვავილები
 გაშლილან მკვდრების სავანეზე, რათა ამ ბრწყინვალე დღე-
 სასწაულის დროს მათაც გაუნათლდეს მიბნელებული სა-
 ფლავებიო.

ინათლა. სინოს მამის საფლაოზე სანთელი უკვე დაიწვა;
 სინო თავისუფალია. ახლა ბებია-ბაბუასაც დაუდო წითელი
 კვერცხები ისეთ მოხერხებულ დროს, რომ ორივე კვერცხი
 მის ახლო მეზობლის ბავშვებმა ირგეს: სინო, რაკი სრულიად
 განთავისუფლდა, ხალხით გატენელ საყდარში შევიდა და წი-
 რვის მოსმენას შეუდგა. ჩუმჩუმად ტანსაცმელზედაც იხედებო-
 და და თან-და-თან რწმუნდებოდა, რომ მართლაც ღამიხად
 ეცვა. წირვაც გათავდა. ყველას სახე უღიმის: ერთმანეთს დღე-
 სასწაულს ულოცავენ.

— ქრისტე აღსდგა! ქვეშაირიტად აღსდგა!—გაისმის ირ-
 გვლივ.

სინოც აქაა, ცალკე დგას, ამხანაგებში გარევა ვერ გაუ-
 ბედია: რალაც სცხვენია—ეგონა, რომ ამხანაგები შემოესეოდ-
 ნენ; მაგრამ მისთვის ვისა სცალია: ყველა გართულია კბი-
 ლებზე კვერცხების რაკა-რუკსა და დატაკებაში.

— კარგად გაჩერე, — ნუ აყანყალებ!.. გატეხა... მომე-
 ცი! — ისმის ირგვლივ.

პატარებში ბევრი მოზრდილიც გარეულა და საერთო

სიხარული და ხარხარი ზეცას სწვდება. კვერცხების

სას ტუჩებზე ჭიისფერის მოცხებას არეინ თაკილომს და დიდი-

ცა და პატარაც ტუჩებ-გაცეცხლებულნი ერთმანეთში პირველი ვიან.

— ამას ხედავთ, ჩვენი სინო როგორ პატარძალივით მოპრანქული დგას? — დაიყვირა ერთმა ბავშვმა და ხელი-ხელს შემოჰკრა.

— ბიქოს, ტანისამოსიც შეუკერავს ჩვენ ჩანჩურას, — დაიძახა მეორემ და ხელად მივარდა სინოს. სხვებმაც მოირბინეს და ჩვეულებისამებრ შეუდგნენ სინოს ჩქმეტას და გამოკითხვას.

— ერთი ამას შეხედე, ახლავე რომ დაუსერია ამ ჩათლახს, — წამოიძახა ერთმა და სინოს კოჭებზე მიაწვირა ხელი.

სინოს მართლაც სიარულის დროს ფეხი ფეხზე წაეკრა და შარვალი სულ გაეტალახიანებია. ეს სანახავი სინოსათვის სიკვდილი იყო, გაწითლდა, ენა დაება, დაიკუზა და გაწმენდა მოინდომა, მაგრამ ერთობ უხერხულად მოუვიდა და სულ სასაცილოდ აიგდეს.

— შე ჩოფურა, შენა; რად გინდოდა, რომ ასეთი ტანისამოსი გიყიდნია? არ იცოდი, რომ ვერ მოიხმარდი? — ესმის ირგვლივ გესლიანი სიტყვები სინოს და მიწა ეთხრება.

„ღმერთო, რად გამითენე ეს დღე, რად?“ — ფიქრობს სინო და თვალები ეცრემლება; თან ცდილობს ამხანაგების დამცინავ სახეებს დაემალოს. დიდებში ერევა, მაგრამ მაინც ვერას ხდება: რამოდენიმე ცელქი ბავშვი აეკვიატა და სულ უშნოვ, ჩოფურავ, ჩათლახო, — ეძახიან.

რა ქნას — არ იცის. ათას წილად უჯობს, რომ მიწა გაეთხრებოდეს, ან რაიმე გზით აქედან გადიკარგებოდეს... ეგონა, დღეს მაინც თავს დაანებებდნენ დამცინავი ტოლები, მაგრამ იმედი არ გაუმართლდა. ვინ იცის, რამდენჯერ უნატრია — ნეტავი გულდამშვიდებული მამყოფა ჩემ ამხანაგებში, ყოველ წუთს არ მეშინოდეს მათი დაცინვისა, და მერმე თუნდ მომკლანო. სინოს ძალიან უყვარდა ამხანაგებში გათამაშება, მაგრამ ყოველთვის სასაცილოდ იგდებდნენ... და ეს უშხამავდა

სულსა და გულს. როცა თამაშში გართულს და ბედნიერებით თავდავიწყებულს წამოსძახებდნენ, — აი შე უშნო, შენაო, — იქვე მოიწამლებოდა და ყველაფრის ხალისი ეკარგებოდა. ამ გესლიანი დაცინვის გამო ბევრმა ამხანაგმა შეაძულა სინოს თავი და სინომაც ერთობ შეიძულა თამაშობა, თუმც საამისოდ არც-კი ეცალა არასოდეს. რაკი მამა აღრე მოუკვდა, ცოტათი რომ წამოიზარდა, დედას ოჯახის მოვლაში უნდა დაბმარებოდა და შეძლებისადაგვარად პირნათლადაც ასრულებდა ამას. სწორედ ამ დილას ეგონა, რომ შეურიგდებოდა ამხანაგებს და სამუდამოდ თავს დაახწევდა მათ ქირდვას; მაგრამ ბედმა უმტყუნა.

უკვე მზეც ამოვიდა და მოწმენდილ ციდან სიყვარულით მიესალმა კაცთა სამეფოს. მაგრამ რა? სინოსათვის არც მზეა და არც აღდგომა: როცა სხვები ხარობენ, ასე ჰგონია, რომ მას დასცინიან. მოელვარე და ბრწყინვალე მზის ამოსვლაც დაცინვად მიიღო და ფიცხლავ ჩაქინდრა თავი, ვერ გაუსწორა მზიარულ მიდამოს თვალები. არ ძალუძს პირდაპირ უცქიროს ვინმეს, არც უნდა ესა; ამ წუთს მარტო თავის სულსა და გულში ცქერა სურს და კიდევ ასე იქცევა... ვინ იცის, რა ბედნიერი იქნებოდა სინო, რომ ამ წუთში მზე ისევ ჩავიდოდეს და დაბნელდებოდეს, ისე რომ ადამიანებს ვერც-კი დაინახავდეს. ყველა სძულს, ყველაფერი ეზიზღება: მისი ფეხის სასიხარულო დღე არ გათენებულა... და გაუთენდება კი ოდესმე? მას რომ ჰკითხოთ, — არასოდეს: ეს დღე უკანასკნელი იმედი იყო მისთვის და, რაკი ვერას გახდა, მომავალიც არ უღიმის.

— უშნოვ, ჩოფურავ! — ეძახიან ტოლები, რომელნიც არ ეშვებიან ატრეფლებულ სინოს.

— ბავშვებო, რად აწვალებთ ამ ობოლ ბალანას?! — შეუტია ცელქებს სინოს მოხუცმა მეზობელმა კაცია, — რას ჩასცივებიხართ ამ საწყალს? რა წაგებდინათ?!

უფროსის შემოძახილზე ცუდლუტები შემინდნენ და უსწავ
ნოს თავი ანებეს. იგი დიდებში დარჩა.

— უზრდელები! არა გრცხვენიათ, ამ აღდგომა დღეს, რას ერჩით ამ გუგულივით ბავშვს? იგივე კაცია და სინოს უახლოვდებოდა.

— ქრისტე აღსდგა, შვილო, — უთხრა და გადაკოცნა, თან განაგრძო: ეს საძაგლები, ესენი, — უზრდელები! დაუჯანბნებიათ უწყინარი ადამიანის შვილი...

სინოს ცოტათი გულზე მოეშვა, დაწყნარდა, დამკინავები რომ მოიშორა. დაუფასებელი სამსახური გაუწია მოხუცმა კაციამ, მაგრამ კოცნითაც დიდად ააბა. ახლა სხვებმაც გადაკოცნეს სინო და ეს კიდევ მეტ მალამოდ დიდლო გულზე. იაბა, რომ დიდებმა ყურადღება მიაქციეს და ღირსკუღლად იცნეს. „აღბად არც ისე სასაცილო ვყოფილვარო“, — გაიფიქრა გულში.

— სინო, მოდი აბა ერთი კვერცხები დავკრათ, — უთხრა იმავე კაციამ. სინოც ხელად დაეთანხმა: კვერცხები გასინჯეს და დაჰკრეს, გაიმარჯვა სინოს კვერცხმა: ხელად გაუჩქაქვა თავი კაციასას.

— შეგარგოს, შვილო, ღმერთმა, — უთხრა კაციამ და გატეხილი კვერცხი მისცა. სინოს კვლავ გაურბინა გულში სიხარულის ნაკადულმა: სიამოვნება იგრძნო.

— მოდი, ახლა მეორე დავკრათ, — უთხრა ღიმილით ისევ კაციამ. მეორეც გაუტეხა სინოს კვერცხმა.

— ბიჭოს, ეს რა კვერცხია? — გაიკვირვა კაციამ და სინოს კვერცხს სინჯვა დაუწყუო.

— ეტყობა მაგარია: ამით ბევრს გატეხ, იცოდე. ამასობაში მათთან რამდენიმე გლეხი მოგროვდა და იმათაც გაიგეს, თუ რაში იყო საქმე.

— აბა ახლა ჩემი კვერცხი დავკრათ, — უთხრა სინოს მეორე გლეხმა და კვერცხიც გაუჩქრა. სინოს კვერცხი აქაც უძლეველი ფალავანი გამოვიდა. სინოსაც ღიმილი ემატება, თვალები უცინის, ტუჩებს აჩიფჩიფებს სიამოვნებით.

ბიკოს, ეს რა კვერცხი გამოდგა — სთქვა სინომ და ახლო მყოფთ გადახედა. ამ დროს მის სახეზე და სულსა და გულში ათასნაირი ცვლილება ხდებოდა! სახის გამომეტყველებაზე მიხედვბოდით, რომ სინო არ იყო დარწმუნებული თავის გამარჯვებაში, არ სჯეროდა იგი. ასე ეგონა, თითქოს ეს რალაც მოტყუება იყო და ეშინოდა — ვაი თუ უცებ სიცილი დამაყარონ და ისევ მიწასთან გამასწორონო. ამისათვის იყო, რომ აგრე შიშითა და ფანქვალით მიმოიხედა ირგვლივ და ისევ კვერცხებს დააკერდა.

კიდევ დაუკრეს კვერცხი: კიდევ გასტეხა. ხელად ათი კვერცხი ჩაილაგა ჯიბეში. ამასობაში მათ გარშემო კარგა ბლომა ხალხმა მოიყარა თავი; ბავშვებიც აქ არიან.

— იქნებ დაკირული კვერცხია, — იძახის ვილაცა.

— არა, ღმერთმანი, მამა არ წამიწყდეს, — ფიცავს გულუბრყვილო სინო.

— სინო მართალი ბავშვია: არ ექნება დაკირული კვერცხი...

— იქნებ დაჯარჯულია *), ან ციცრისაა... ან ბატის, — ისმის ირგვლივ.

— არა, ღმერთმანი; არა; სულ უბრალოა, — ჰფიცავს გახარებული სინო.

— არა, ეგ კვერცხი უთუოდ ძროხისაა, — ოხუნჯობენ ზოგიერთნი.

სინო თან-და-თან დარწმუნდა, რომ მისი გამარჯვება ნამდვილია და არა მოჩვენებითი. თან იმედი აღეძრა, გული გაუმავრდა; ძალა იგრძნო თავის თავში; ახლა ყველას პირდაპირ უცქერის: არც არავისი სცხვენია, არც ეშინია. ხედავს, რომ

*) კვერცხის დაჯარჯვა იმერეთში იციან და მდგომარეობს შემდეგში: შუა დიდმარხვას, ან კოტა ადრეც, კვერცხებს ჩადებენ ქისაში და საკვამლეზე დაქიდევენ. ცხელი კვამლი კვერცხის კილს და გულს ერთიანად გამოაშრობს აღდგომამდე. ამნაირად გამოშრობა კვერცხს სიმაგრეს აძლევს.

მისი ამხანაგების ყურადღება ფალაფან კვერცხზე მიქცეულ და სინოს დაცინვა არავის ფიქრადაც არ მოსდის. პირიქით, კიდევაც შენატრიან, შურთ მისი მდგომარეობა. ხუმრობა საქმეა? ყველას ყურადღება მიიქცია სინომ, ყველა მის კვერცხს აქებს. კიდევ გასწორდა იგი წელში; სიამაყე იგრძნო. წელანდელი დამცირება არც კი ახსოვს. უკვე ოცდა ორი კვერცხი გატეხა. ჯიბეებში ვერ ჩაიტია და ცხვირსახოცში გამოჰკრა. თამამადაა, იცინის, ყველას ეპასუხება. ახლა სულ სხვაფრივ ეჩვენება იქაურობა. ყველას სიხარულს იზიარებს, წელანდელივით გამოთიშული როდია; ახლა საერთო მხიარულებაშია ჩაბმული, საერთო ფერხულს ეწევა. მზესაც პირდაპირ უცქერის: არ სცხვენია მისი... აშკარად გრძნობს, რომ წილი უდევს ცისა და ქვეყნის სიხარულში და მით ბედნიერია. კიდევ ცოტა ხანი, და დედასაც გაახარებს თავისი გამარჯვებით... ეს ხომ სულ უალრესი ბედნიერება იქნება... ახლა კი შეიქნა ეს დღე ბედნიერი სინოსათვის... გაუმართლდა იმედი: ბედმა არ უმტყუნა.

ვ. მალაქიაშვილი.

ოჰ, მეც ვიყო ნება სიო.

ი, შეხე!—ბუჩქის ძირას
მელიმება ნაზი ია:
ეშხით მაღნობს,
სუნით მათრობს...
ვიშ, რა ტურფა—ლამაზია!

გაზაფხულის მახარობელს
ტრფობის გული გაულია;
თვისკენ იწვევს პაწა სტუმრებს,
ვისგანც ქება გაუგია.

მაგრამ სიო წყნარად არხევს,
თავს ევლება, უსისინებს:
ხან ჩამალავს მწვანე მოღში,
ხან მწუხარედ უქვითინებს.

ათითქოს ცდილობს არ აჩვენოს
სტუმრად მოსულ პაწა ქალებს,

რადგან იცის—ამ საბრალოს
დააწყვეტენ სათუთ თავებს.

ოჰ, შეც ვიყო ნეტა სიო...
არ შევებო მტრულად ხელი,—
ისე ჩუმად მოვეხვიო,
ჩაუკოცნო ტურფა ყელი.

მიმქრალი.

კლდე

სალი.

ხან-და-ხან რომ ჯანლი
დამეხურება, თვალთ და-
მიბნელდება, ველარაფერსა
ვხედავ: ვერც მალღა ცას,
დღე მზიანს, ღამე ვარ-
სკვლავებით მოჭედილს;
ვერც დაბლა დედა-მიწას,

ხან თოვლით და ხან მწვანით დაფარულს; ველარც ჩემ თვალ-
წინ მუვირალ მცინარეს. მხოლოდ იმის ხვივილი მესმის ბუნ-
დად, გაურკვეველად... გულში ჩაიხვევა, ჩაიკეცება შავი, მწა-
რე ფიქრები... და იქ, შიგნით ცეცხლია გაჩაღებული, მაგრამ
ცეცხლი ვერა სწვდება ამ ფიქრებს დასაწვავად. კარგი-კი იყო
დაეწვა, დაემორბინა ჩემთვის, რადგან მტანჯავენ, მაწუ-
ხებენ

— ვითომ მინდა ნამდვილად იმათი დაწვა? არა, არა, სულ
ტყუილია. ხან-და-ხან გაჯავრებული წიმოვიტყუვი რალაცას და
ბოლოს-კი ვნანობ... არა, უამათოდ რასღა ვეგვანები? რას
დაემზავსება ჩემი სიკოცხლე? ვიკოცხლებდი-კი? — არა მგო-
ნია. ვფიქრობ, რომ მაშინ სიკვდილი მოიცავდა მთელ ჩემ
არსებას: ველარას ვიგრძნობდი, ველარას ვიტყუდი...

— თქვენ, ეგა შვილებო, ჩემო ტკბილო შვილებო, თქვენ
გენაცვალოსთ თქვენი ბედ-შავი, ნაკვები, გულ-მკერდ დაკა-

წრული და ნაცრად-ქცეული დედა-მშობელი. აღარა გწოდებოდა ჩემთან, აღარ გიყვარვართ? მაშ აღარ ამოხეალთ, აღარ შეგეცხვებთ? თქვენ შემოგველეთ თავს, თქვენ, ჩემო კარგებო: ამოიხედეთ მაინც მაღლა, თქვე უღმერთოებო, თვალეებით თვალეები ამოგწოვოთ, ამოგსუტოთ. რამდენი ხანია, რამდენი საუკუნე საუკუნეს სდევს: მზე გაცვდა, მეც გავცვდი, გეძახით, და ვერაფერი გაგავგონეთ. არ იქნა—არ მელირსა ამეყვანეთ ხელში. გადამეკოცნა თქვენთვის თავპირი...

— სჩანს თქვენ ველარცკი მიცნობთ, თუ მე დედა ვარ თქვენი და თქვენ ჩემი გულ-მკერდის ანაგლეჯ-ანასხები ჩემი უმადური შვილები, მანდ უფსკრულში ჩაღაგებულნი, უსიტყვოდ ერთი-ერთმანეთზე მწოლარენი... თქვენ ჩემ შვილებს როდი გეძახისთ ქვეყანა, არამედ ლოდებს კლდისას. ხართ კიდევაც, მაგრამ რასა ჰგავს თქვენი ღუმილი? როგორ დავიჯერო თქვენ მკვდრები იყვნეთ. ადამიანს-კი მკვდრები ჰგონიხართ; არ იცის იმან თქვენი ჯიუტი ხასიათი. ეგ სიჯიუტე ჩემგან გპირთ: მე შეგაწოვეთ რძესთან ერთად. დაგავიწყდათ განა? ოჰ, ღმერთო, ღმერთო!.. აბა თუ ერთხელ მაინც გამეგონოს იმათგან ალერსიანი სიტყვა: დედავ, დედაო, ჩვენო დედიკოვო?.. რა უბედური ვარ, დიდი უბედური!.. ერთხელ რომ მაინც ეთქვათ ჩემ შვილებს, დედაო; მაშინ ხომ ერთი ათასად გავიზღებოდი, ქედს მაღლა ავწევდი და ასე წელ-მოწყვეტილი და თავ დახრილი არ ვიქნებოდი, შვილების ძახილით დაღლილ-დაქანცული, ქანც-გამოღეული.

— ვისგანა უნდა მოველოდე დედობის თქმას? ღმერთმანი, ნისლი მოშმართავს ამ სიტყვით? არასოდეს. ის მოვა ფშვინვით, დამებურება ზედ, შემომერტყმის გარშემო, თან ფშვინავს, დუღუნებს რალაცას, ვგონებ უნდა ლოცულობდეს: „კლდეო, შე საწყალო, რას ოხრავ, რასა შეფოთავ: პატარახან თვალი მოატყუეო.“

— თითქოს გავემზადები საძილედ, ბურანში წავალ, მაგრამ ჩემი შვილების პატრონს რა დამაძინებს?!

— არწივი მეტყვის დედობას? არა... იმას მხოლოდ დასტურებდა უყვარს ჩემ კალთაზე და აქედან თვალის ჰერა, რომ სადმე მიდამოებში მსხვერპლი შეიგულოს და დაუქროლოს. მოჰყვება ისიც ხენეშა-კენესას. ნეტავ ვიცოდე, იმას რაღა ახენეშებს? რა დარდი დასწოლია გულზე? როდი მიამბობს, ხმას არ ამოიღებს, კრინტს არ დასძრავს, მხოლოდ ხენეშის გულის საკლავად. ერთხელ ძლივს ვათქმევინე დარდის მიზეზი. აი რა სთქვა: «ცოდვებით დატვირთული ვარო; არ შემიძლია ვიცოცხლო, თუ ცოდვა არ ჩავიდინეო. უნდა მოვკლა და ვკამოვო, ვკლა და ვკამოვო! როდემდის ასეო?» სთქვა და გაჩუმდა.

— რამდენჯერ ვსთხოვე: «ჯანი გაქვს, ჩაფრინდი და აგერ ერთ-ერთი ლოდი ამომიტანე, რომ გულში ჩავიხუტო შეთქი.

«ჩემი ბრწყალი ლოდებს არ დაეკარება, არ მოველეება, რადგან არც ხორცი აკრავთ, არც ტყავი და არც სისხლი სდითო.— აი რა სიტყვით მიშორებს თავიდან. ნეტავი ხელები მქონდეს, ან წელში მოხრა შემეძლოს, ჩემი დაკარგული შვილები მომემოშა და დამესვენა გულ-მკერდზე, ყველა— თავის ალაგას. მაგრამ რა ვქნა მე საბრალომ, რომ უფალს არ უბრძანებია ჩემთვის ვიქონიო ხელები, ავიხარ-დავიხარო, დავიძრა ადგილიდან...

— ვინ მეტყვის დედობას: ჭილყავები? — არა, არც ისინი: ვუნდივარ მხოლოდ საფარ-სამაღად; ჩხავილით ყურები ამიწეწეს და ბრწყალებით კაბის კალთები დამიძენძეს... მადლობა მითხრან? არასოდეს. იმათი გული მადლობის გრძობას ვერ გამოიწურავს, რადგან შავია, როგორც თვით ჭილყავების ბუმბული.

— ჩემი მადლობელი მხოლოდ მლივია, პატარა, ნაცარა ჩიტო. დამფრთხალივით, მხრების თახთახით რომ დაფრინავს; მოვარდება ჩემთან გულ-გახეთქილი, თრთის, კანკალებს, დნება შიშით, ვინ იცის რამ შეაშინა: ყველაფერი აშინებს: «მი-

შველე, ჩემო დედილო, ნუ მოუშვებ ჩემთან ნურც კლდისა და ნურც ალაღს: — მომკლავენ, მიტყვენ; მიშველე, დამიფარეო.“

— ძალიან გულ-ჩვილია და ძალიან საწყალი, სუსტი, ბეჩავე ბეჩავე არსება. რა ვქნა, მეც შეილობას ვეუბნები, თუმცა იგი მე — კლდეს, ამაყს, საღს, დიდებულს — რა შეილობას გამიწევს. მე კიდევაც რომ დედობა გაუწიო? შეუძლიან განა? არა... მლივი ვერ იქნება კლდის შვილად, ვით კოავი შვილად ლომისა. მლივმა როგორ უნდა შეასრულოს ანდერძი კლდისა: ვინ მისცა უძლოურ არსებას იმდენი სიმტკიცე, მზნობა, სიძლიერე სულისა აასრულოს, უპატრონოს, ექმნას და რაჯად ჩემ ნდომა-სურვილთა და მისწრაფებათა. სად შეუძლიან მაგ დამდნარს, გამქრალს შიშით, თრთოლით გაღლეულს, უმზნდროს დიდებულს, უკვდავების წადილს კლდისას?! ეს სურვილი მხოლოდ კლდისაა და კლდის მზგავსს მის ანაგლეჯს, მის ჯიშისას, შეუძლიან დაიცვას და აღასრულოს ღირსეულად.

— აი რისთვის ვსტირი დღე-ყოველ, რისთვის მედაგება გული, მეშრიტება სისხლი და გონება, როცა დავცქერი ჩემ შვილებს, ჩემ გულ-შკერდიდან ანაგლეჯ ლოდებს. რამდენიც მეტი მომწყდება გულიდან და ჩაიღეწება ჯურღმულში, იმდენად მე სიკვდილს ვუახლოვდები, უკვდავების მოტრფიალე მსასოებელი მთელი ჩემი არსებით. აი რად მინდა ასე გაგიყვებით მოემოშო ჩემი შვილები და შემოვაწყო, შემოვირიგო გულ-შკერდზე.

— მლივო, საბრალო მლივო! იცოცხლე საცოდავო, ღმერთმა გაშოროს ყოველივე განსაცდელი: შენ რა შეილობას მიზამ, შე საწყალო!.. სუსტი რომ არ იყოს და ჩემში ძალას არ ჰხედავდეს, არც მლივი მომეპყრობოდა ასე აღერსით... რას მეწამლება მწირი ბალახების და ღვთის ლოცვა-მუდარაში ჩამომდნარ მესვეტედ დაყუდებულს ყვავილთა და მცენარეთა სიყვარული?!.

— გოგოებო, ბიჭებო! მაშ არ გესმისთ ჩემი ძახილი? ვაი თქვენს

დედას! ზურგზე გველები დაგოცავთ; ვე მაინც არა ვხარავთ; მოიშორეთ, არ შეგიძლიანთ?! ვაი მე საბრალო!

ამ დროს, ლოდების გროვას სიციხის ბული ადგია თავსა, როგორც ანკარა ვუბე მდინარისა, რომელიც ზედ დასთრთოდა და დაჰქანკალეზდა, იელ-ცილაობდა, თვალსა და თვალს აკეთებდა. თითქოს ჰაერი უხილავ არსებად ნართად დაურთავთო, ქსელი გაუბამთ და ათასნაირი ფერადებითა ჰქსოვენო. ხოლო ლოდებზე იგლარძებოდა გველები, განცბრომაში იყვნენ...

ამ კლდის პირდაპირ სხვა კლდე სჩანდა, ყვითელი, თავით ბოლომდე ნაწვეთით გაქლენთილი ხავსით დაფარული; იმის თვალ-წინ ერთ ლოდსაც ვერა ნახავდა ადამიანის თვალი. მრისხანე მდინარე ან ჰფარავდა შიგ ჩავარდნილ ლოდებს, ან ქვეით მიაქანებდა და უჩინრად ჰქმნიდა. ყვითელ კლდეს არა ჰქონდა გამოცდილი დედა-შვილური გრძნობა, მაგრამ უგდებდა რა ყურს თავის მუზობელ კლდის მოთქმას, იმასაც გული უკვდებოდა მის საცოდაობით, თუმც პირველისთვის ჯერ ხმაიც არ გაეცა...

— შვილებო, შვილებო, მაშ ალარ გამცემთ ხმას, უნდა მთელი ჩემი სიციცხლე ამ ვაებით დაველიო?.. მაშ ალარ გიყვარვართ?.. ან-კი გიყვარვართ ვისმე სხვას, ჩემის ამაგით მცხოვრებეო?.. — ამბობდა კლდე სალი და ამოჰხდა გულიდან საშინელი ქვითინი.

— შე მიყვარხარ, მე... დიად მე... სხვის ნურავის სიყვარულის იმედი ნუ გაქვს, — უპასუხა გაღმიდან კლდემ ყვითელმა და შეამოწმა მისი ქვითინი თავის მოთქმა-გოდებით. არცმა კლდის შუა წელზე მდგომარემ შეარხია ტოტები; ბებერმა მუხამ, მრავალთა საუკუნეთა მოწამემ, ბრძოლაში უშიშარ რაინდივით მკერდ-გამოწეულმა უფრო წინ გამობერა მკერდი, ტანში შეიშმუშენა.

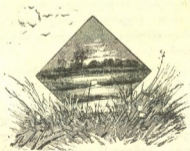
უცბად თვალის დახამხამებაზე შეიცვალა სურათი... მთები და ხეობები გაივსო ჯანლებით და ღრუბლებით; დაუშვა

კოკის-პირული წვიმა, შეერთებული კლდეთა ცრემლითან, ეს-
 მოდა საშინელი, ერთმანეთში არეული ხმაურობა ფრინველთა
 მოგროვილიყვნენ არწიენი, სვავნი, ყოჩანნი, ქორ-შავარდენ-
 ნი, ორბნი; ყველა თავის ენაზე მოსთქვამდა; კლდეებს შავ-
 ზეწრად ჯანლი გადაჰფარებოდა. ტიროდნენ კლდეებთან ერ-
 თად ფრინველნი, ყვავილნი და მცენარენი კლდისანი, დაი-
 ქვითინა მოხუცმა მუხამაც და ააქვითინა გაღმა-გამოღმა ხეები;
 ტიროდნენ ყვავილნი, ცქრანტანი, მილეულ-მიბნედილნი, ყვა-
 ვილნი კლდისანი, ძლივს რომ ახელდნენ თვალებს, ქვებსა
 და ქვებს შუა ხავსზე ამობზინებულნი; კლდეთა და ღრუბელთა
 ცრემლით გალუსკვილი ფრინველნი ძლივს-ღა ფრინავდნენ...
 და კლდენიც ბოღმა-ნაღველ მორეულნი მძიმედ ქშინავდნენ.

ბოლო არ იყო გაგება, რასა შვრებოდნენ ლოდები და-
 სველებულნი, გაყლენთილნი მშობელი დედის ცრემლით; და
 ყველა იმათ ცრემლით, ვინც-კი იყო დღე-მუდამ მოწამე სა-
 ლის კლდის ტანჯვისა და მის მწუხარებისა...

ვაჟა-ფშაველა.

მზის სურათი.

I

ღის სინათლესთან ბრძოლით მოღლილი ლამის სიბნელე ფითრდებოდა, ფერი ეკარგებოდა...

უძილობისაგან მოქანცულ ცის ბრწყინვალა ვარსკვლავებს თვალები ნელ-ნელა ეხუჭებოდათ...

ქვეყნის დარაჯი პირ-ბადრი მთვარე დაღლილი მგზავრით მთების გადაღმისაკენ ესვენებოდა...

ძღვევა-მოსილი მზე თუმცა ჯერ არა სჩანდა, მაგრამ მის სიცილს მოფხიზლა აღმოსავლეთი და იგიც მხიარული ქათქათით წითლად ღვიოდა...

კად შერჩებული ლეგა ღრუბლები ამოძრავდნენ, საით-ღაც მიემგზავრებიან...

ლალ-ფრთებ გაშლილი გრილი ნიავი არე-მარეს ნისლის

ზეწარს ხდის და საიდუმლო აღერსიანი ტიტინი ზღაპარს ეწურჩულება...

ამოდის...

თენდება...

მტრედს ფერი ცის ტატნობი მზის ოქროს სხივებით ისერება...

გარიერაჲდა...

სირთა შორის საუკეთესო მგალობელმა ტოროლამ ანახდათ შეიფრთხილა, ფრთა ფრთას შემოჰკრა და კამარ-კამარით აინავარდა ლაქვარდ სიერკეში...

დანარჩენი ფრინველებიც ჟივილ-ხივილით წამოიშალნენ, ყველანი ერთხმად აჰიკჰიკდნენ... მათი სიმღერების წკრიალი ანდამატურის ძლიერებით გაისმოდა მთელ მიდამოში...

ტყის სიღრმეში შეჭრილი ანცი სიო დაველურს უვლის... მეტის ღხენით ალტაცებული მწვანე ფოთლებიც გვეგონებათ ტაშს უკრავნო, ისეთი ჰარმონიული შეთანხმებით შრიალებენ...

ყველაფერი იღვიძებს... განახლებულ სიცოცხლეს ეწაფება...

II

— ყიყლიყოოო! — გაისმა საქათმის ქანდარაზე გაბღინძული მამლის ყივილი...

— ყიყლიყოოო! — გამოეხმაურა მეორე.

— კაკაკაკაკა! — აკაკანდნენ ქათმები და შეიქნა მთელი ალიაქოთი.

სოფელიც ახმაურდა, ამეტყველდა...

საქონელი ზღაზენით დაიძრა ტრიალ მინდვრისკენ...

დიდი თუ პატარა, კაცი თუ ქალი, ყველანი გარედ გამოიშალნენ, კიანჭველებივით აფუსფუსდნენ... შარა გზაზე მიმავალი მეურმის სევდიანი ლილინი გაისმა...

ავერ გიუანთ ახალ პატარძალს მხარზე ჰრელი დოქი მოუგდია და წყალზე მიეშურება...

საკინძ-გადაღეღილი ხე-გლეჯიანთ ვანუა წყაროს მხარესაჲს
 რას ჩაცუკჭულა და ცულს პირს ულესავს...

მელანიანთ ტეტიკას ბიქს ილიაში პურის ყუა ამოუ-
 ჩრია და თავის ტოლ მეზრეებისაკენ პატრონის ლანძღვა-თრე-
 ვით შიამუნდრუკებს ერთად ერთ ოჯახის მარჩენელ ფურს...

სოფლის ბოლოში წელზე დონიჯ-შემოყრილი მამასახლი-
 სი ძველ მებატონესავით გაჩერებულა კანცელარიასთან და
 წარბ-შეკმუნული რაღაც განკარგულების მოხდენას აპირებს...

ხეზე ასული მყვირალა გზირი რაც ძალი და ღონე აქვს
 ჩახლენილი ხმით გაჰკივის, ხალხს ყრილობაზე უძახის.

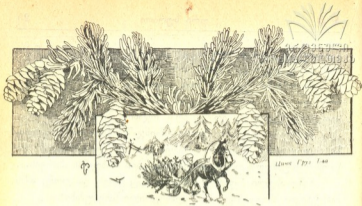
საქულას პატარა დუქანთან უსაქმურ გლეხებს ლაყბობა
 და ლაზღანდარობა გაუმართავთ...

ერთ მზიან ეზოს დერეფნის წინ ჩვენ დედაბრებს თავი
 მოუყრიათ და ახალ-ახალ გაგონილ ჭორებს კუჭკუჭებენ...

ზოგი თითისტარს ატრიალებს, ზოგი წინდასა ქსოვს და
 ზოგიც საჩიჩელს უბარტყუნებს ყბებში...

გ. ქუჩიშვილი.

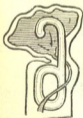
მხიარული უღვა.

მოგონება ვიმნაზიელისა

(თარგმანი)

(შ ე მ დ ე გ ი).

VIII.

ე და დრევეუსსკიმ ერთმანეთთან დალაპარაკე-
ბა ვერ მოვასწარიო.

ჩვენი საწოლი ტახტები შორი-შორს
იდგა.

პან იანი დაწვა იმ ტახტზე, რომელთანაც თოფი და აბ-
გა ეკიდა; კაზიმირმა იატაკზე რალაცა ფალასი გაიშალა, ფეხთ
გაიხადა, ზევიდან რალაცა ჩულის მზგავსი წაიხურა, ღამე
შშეიდობისა გვისურვა და მელასავით გაინაბა.

ჩვენც დავწექით; სანათი გავაქრეთ.

იანი ლოგინში ბორგავდა; ეტყობოდა ლაპარაკი სწორედ იმ
როდა.

მართლაც ერთი-ორჯელ გაანათა იმისმა ჩიბუხმა ოთახი და შემდეგ ლაპარაკიც გაისმა.

— ყმაწვილებო! ნაწყენები ხომ არა ბრძანდებით, რომ ისე ვერ დავიხვდნენ, როგორც გეკადრებოდათ, ჰა?

— რას ბრძანებთ, საიდან მოგივიდათ მაგისტანა აზრი? — დავიძახეთ ერთხმად ორთავემ. კაზიმირი მოჰყვა კიდევ მოუსვენრად ბორგვას.

— ჩემ სიძეს, — განაგრძო მან ლაპარაკი, — ბევრი საზრუნავი და დარდები აქვს... ბევრი, ბევრი! სასიამოვნო-კი არაფერი. ხუმრობა ხომ არ არის, ყმაწვილებო, ამოდენა ოჯახის შენახვა?! მუშა ხელი-კი სახლში მხოლოდ ორია... თითონ ფელიქსი და მოსამსახურე ფრანეკი. დიდ გვარიშვილი კლიჩკო თითონა ხნავს, თითონ სთესავს და მკის. ასეთ ცხოვრებაში სამხიარულოდ ვილა მოგვაცლის. კიდევ მადლობა ღმერთსა, ცოლი მხნე ადამიანი ჰყავს: ამაყი და თავ-მოყვარე პოლონელი ქალია, მაგრამ დიდი მუშაა... ისა, იადვიგა და მოხუცებული მარიაში ტრიალებენ ოჯახში.

რისაც-კი მოშენება და გაჩენა შეიძლება სახლში, ყველაფერი მოეპოვებათ. ბაზარშიც-კი თითონ დადის, — აი რადედაკაცია!

კოტა ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა. იანმა ყალიონი მოსწია და განაგრძო:

— სამაგალითო მხნე ოჯახია და საქმე-კი ეცარებათ, ვერ მოსდით კარგად. აი, მაგ., ყმაწვილებო, აიღეთ ვანდა: რა კეთილი და კარგი გოგონაა, და დახეთ, როგორ ამახინჯებს კუზი! ოჰ, ღმერთო, ღმერთო, ეს ბიჭი ხომ...

აქ კიდევ ჩიბუხის ცეცხლმა გააშუქა იმისი წითელი უღვაშები...

— აბლა ეს დედ-მამას უნდა ეშველებოდეს და ანუგეშებდეს, — დაიწყო ისევ იანმა... — ეს-კი კოხტაობას უნდება. ბა-

ტონო, ეს კურტკა უყიფე, ეს პალტო, წაღებიერქმდენი ფულებსა სტყუებს მშობლებსა და სწავლით-კი არასწავლობსა საწყალი ამისი მამა წელებზე ფებს იდგამს და ეს-კი არაფერს აინუნში არ იგდებს. რალაც უღარდელა რამ არის! იი ამათივე მეზობელი პლავსკის შვილი მინსკში სწავლობს. კმაწვილი გაკვეთილებით სცხოვრობს, პირიქით მამასაც შევლის. ამას-კი ყველაფერი მზა-მზარეული მიართვით! ამას კიდევ ჯანი გავარდეს: რეები მოუგონია? შშვენეირი სასახლე, ციხე-დარბაზი, ცხენები, სანადირო ადგილები! ჰაი შე ბაქიავ, შენა! კარგი პანლურები გიკადრება, მაგრამ...

ჩვენ გატრუნვილები ვიყავით. არ ვიცი, რასა ჰგრძნობდა დრევეუსსკი, და მე-კი საშინლად შემაწუხა ამ დაღვი-დარაბამ, ისე რომ ხმის-ამოღება-კი მეზარებოდა. გავინახე და თავი მოვიმძინარე.

ჰან იანმა ვახშმად ბლომად არაყი დალია და ის არ ასვენებდა.

— კარეტას გამოგიგზავნიო! აი, შე გაქსუებულო, შენა! აბა, ფელიქსს, მიეცი ფულები: — გზას უჭვენებს! იადვიგა სასწავლებელში ვერ მიუციათ უჭეულობით; ანელიას თავის დღეში ბაშმაკები არა ღირსებია. ამას-კი უთუოდ საუკეთესო პალტო უნდა ჰქონდეს, უეჭველად: უბრალოთი იოლად ვერ წავა! დიად, დიდი-გვარი შვილი ბრძანდება! ჰო-ჰოჰო! საბრეები გინდა, შენა, საბრეები!..

კიდევ დიდხანს ბობოქრობდა; მე ჩამეძინა.

ძილში ხან ვანდა დამესიზმრა, ხან ჰანა ბრონისლავა, ხან იადვიგა, მძინარე ბავშვით ხელში.

IX.

მეორე დღეს მუჯლუგუნმა გამომალვიძა. გავახილვე თვალები და დავინახე დრევეუსსკი. ოთახში ჩვენს მეტი არავინ იყო.

— ძალიან ხათანგში გავებით!—სთქვა დრევეუსკიმ.
 — მართლა, უხერხულ მდგომარეობაში ვართ...
 — მე დღეს მინდოდა წავსულიყავ, მაგრამ არ გამიშვეს:

ეს ცეტი ამბობს, ეწყინებათო.

— შესაძლებელია...

— ეჰ, ძმაო, ამ ოჯახში შიმშილობა ყოფილა. მე ჩემის ყურით გავიგონე. პატიოსნებას ვფიცავ, ეს ჩემდა უნებურად მოხდა... კაზიმირის დედა თითქმის ტირილით მოსთქვამდა შიმშილობასა და იადვიგა ანუგეშებდა. — კაცს ყელზე დაადგება ამათი ლუკმა. ფელიქსი ურჩისთან წასულა ყავის სასყიდლად.

— კაზიმირი სადღა არის?

— დილით ადგა თუ არა, სადღაც გაიპარა. სულელს რცხვენთან.

მე უნებურად გამეცინა.

— აბა, ზორბად ეგ ვაება მახეში!

— ნუ სკრუობს, — გულ-ნატყენის კილოთი მითხრა დრევეუსკიმ.

მე ტანთ ჩავიცვი და სასადილო ოთახში გამოვედი.

აქ ფუსფუსებდა იადვიგა, მხიარული, მოცინარი სახით.

— დილა მშვიდობისათ!—მოგვესალმა ყმაწვილი ქალი. — ხომ კარგად გეძინათ?

მე საღამო მივეც დანარჩენ ბავშვებს.

დრევეუსკი ჩემზე გაცილებით ადრე ადგა და უკვე ყველას დამეგობრებოდა. ვანდა გვერდით მოუჯდა, ანტუკი ზურგთან აეყუდა, იანი კი მუზღებზე შეაჯდა. დრევეუსკი უამბობდა ბავშვებს შობის ხის ამბავს.

ანტუკი პირ-დაღებული უგდებდა ყურსა.

— ჩვენთვის მოხუცს შობის ხე არასოდეს არ მოუტანია, სთქვა ბოლოს ანტუკიმ.

— ღა სულელი ხარ!—უთხრა იადვიგამ, — ეგ ქალაქის ამბავს გიამბობს.

— არა, არა, — ღიმილით შენიშნა დრევეუსსკიმ, — შენ ხარ ჩემი მეგობარი და მე ვცელები შენსადმი.

— მოწყენილები ხართ აქა? — შევეკითხე მე იადვიგას. ქალმა გაიღიმა.

— მოსაწყენად არა გვცალიან. მე და დედაჩემი მუდამ საქმეში ვართ გართულნი. მარიამი დაგვიბერდა, მუშაობა აღარ შეუძლიან. მე უმთავრესად ბავშვებს უვლი და, თუ დროს ვიშოვნე, ოჯახურ საქმეშიაც მივეშველები ხოლმე.

— საკითხავი წიგნები ბევრი გაქვთ? — შევეკითხე მე. ქალს პირისახე მოეღრუბლა.

— არა, საკითხავად არც დრო გვაქვს. აი, ბიძა იანი რამდენი ხანია მეპატრიება თავის ქალთან, მაგრამ როგორ წავიდე?

ყმაწვილმა ქალმა თავი აიქნია და თმები უკან გადაიყარა.

— აგერ კაზიმირიც მოვიდა! კაზიმირ! დედამა ბრძანა სტუმრები გაასეირნე და ჩვენი მდგომარეობა აჩვენეო.

კაზიმირმა რაღაცა ყალბის კილოთი მოგვცა სალაში.

— თუ თქვენი სურვილიც იქნება, ყმაწვილებო, წავიდეთ. მინამ თქვენ გეძინათ, მე საკურდღლოდ ვიყავი.

იადვიგამ საყვედურით შეხედა ძმასა. ჩვენ პალტოების ჩაცმა დავიწყეთ, და, მინამ გამოგეწყობოდით, ის განაგრძობდა:

— თუ გსურთ, სანადიროდ წავიდეთ. ნადირი ჩვენ ტყეში ბევრია; კურდღელი, მელა, მგელი. თოფებს მქედელსა და მღვდელს გამოვართმევ.

— აბა, გავვიძიებ წინა, სად უნდა წავიდეთ, — ვკითხეთ კაზიმირს, როცა დერეფანში გამოვედით.

— საითაცა გსურთ! აქ სულ ჩვენი მამულებია, — მიპასუხა კაზიმირმა და ირგვლივ ხელი მოატარა.

— გსურთ ტყეში წავიდეთ?

— არა, შორს არის, — სთქვა დრევეუსსკიმ.

ამ დროს დავეინახა კაზიმირის მამამ და მოგვიახლოვდა:

— აა! დილა შვიდობისათ, ყმაწვილებო! ჩვენი ადგილ-

მამულის დასათვალისწინებლად გამოსულხართ! მობრძანდით ჩემს მხარეზე და მე გაჩვენებთ.

ჩვენ სალამი მივეციტ და გავყევით.

ახლა მოკლე ტყავი და მაღალ-ყელიანი ჩექმები ეცვა და ისეთი დაჩაგრული და შეწუხებული აღარ გვეჩვენა, როგორც გუშინ. ვეჩვენა საბძელი, კალო, ბოსელი, საქათმე, პატარა აბანო, საჯინიზო და ღიმილით წარმოსთვა:

— აი, მთელი ჩემი ციხე-დარბაზი! მიწაც, აი, ის გახლავთ, რასაც კალო-საბძელი გაიტანს ტყემდე. როგორა გგონიათ, იქნება ექვსი დესეტინა? ეს გახლავთ საბოსტენცა და სახნავიც. ტყემდის სულ სამი დესეტინა არის. თუ ზაფხულში ხალისიანად იმუშავა კაცმა, სახლში ზამთრის საზრდოს შეიტანს.

თორმეტ საათზე სადილად მიგვიწვიეს; იანი დაუღალავად ლაპარაკობდა. სახლის პატრონებსაც აღარ ემჩნეოდით გუშინდელი შევიწროება; ლაპარაკში ყველანი იღებდნენ მონაწილეობას. კაზიმირიც-კი, რომელმაც კიდევ ნადირობაზე ჩამოაგდო ლაპარაკი.

— ახლა არ მოხერხდება, — უთხრა მამამ, — ბან-გრაბე მოსულა სტუმრებით; ტყის ყარაულმა მითხრა.

კაზიმირი აირია და გაჩუმდა.

— ყველა-ყველა, და დღევანდელი სალამო როგორ გავატაროთ? — იკითხა ბოლოს იანმა.

— მკითხაობანა ვითამაშოთ! — წამოიყვირა იადვიგამ.

— მკითხაობა, მკითხაობა! — ხმა მისცეს ბავშვებმაც.

სადილს შემდეგ დრევეუსსკიმ გამიხმო და მკითხა:

— შენ რამდენი გაქვს ფული?

— რვა მანეთი.

მაშ, გვეყოფა გზაში; მე ოცი მანეთი მაქვს. იცი, რას ვფიქრობ?

— რასა?

— მინდა დღეს ბავშვებს შობის ხე გაუმართო. ეჭვარსთუღო
დგინე, შობის ხე არ უნახავთ. ბიზლირიძე

— კარგი იქნება!... მაგრამ შეიძლება მასპინძლებს ეწყინოთ.

მავას მე მოვაწყობ!

მომეწონა დრევეუსსკის აზრი.

— მაშ, კაზიმირს უთხარი.

— უეჭველად!

ამ დროს შემოვიდნენ კაზიმირი და პან იანი.

— მე მეძინება, ყმაწვილებო! — საქვა იანმა: — არ შემოიძლიან, თუ სადილს შემდეგ თვალი არ მოვატყუე.

— მოისვენეთ, — ღიმილით უთხრა დრევეუსსკიმ, — ჩვენც ჩვენ საქმეს შევუდგებით. კოზია, შენც უნდა დაგვეხმარო.

— რა საქმე გაქვთ? — იკითხა იანმა.

დრევეუსსკიმ განუზიარა იანს თავისი აზრი და ბოლოს დაუმატა:

— მხოლოდ ანდრე მეუბნება, — შეიძლება მასპინძლებს ეწყინოთო.

პან იანი ფეხზე წამოხტა.

— რას ამბობთ?! არ ეწყინებათ. ძალიან კარგი საქმე მოგიფიქრიათ. როგორ გაეხარდებათ ბავშვებს!

იმის სახეს სიამოვნება დაეტყო.

მ. კლიმიაშვილი.

(დასასრულა იქნება).

პანდორას კიდობანი.

(ძველი ბერძნული თქმულება).

I.

ველ დროში ხალხი სხვანაირი იყო, ყველანი მყუდროდ და მშვიდობიანად ცხოვრობდნენ: უყვარდათ ერთმანეთი და ეხმარებოდნენ ერთმანეთს. არ იცოდა ხალხმა, რას ნიშნავდა სიბოროტე, წყრომა, შური, სიძულვილი, ჯავრი და ცრემლები.

აი ამ დროში ცხოვრობდნენ ერთ სოფელში, რომელსაც დიდი ტყე ეკრა ირგვლივ, ორი ობოლი, დაძმა, — პანდორა და ადრასტი. ბავშობიდანვე არ იცოდნენ გაჭირვება, რადგან მეზობლები ზრუნავდნენ იმათთვის, როგორც საკუთარ შვილებისათვის.

როდესაც ადრასტი თერთმეტის და პანდორა ათი წლის გახდა, ბავშვებმა თავისთვის მარტოკა იწყეს ცხოვრება. პანდორა განაგებდა ოჯახს, ადრასტი კი დადიოდა ტყეში შეშისთვის, კაკლისთვის და სხვა სანოვავის საშოვრად. ასე იყვებოდნენ ბავშვები. ხორცს იმ დროში არაეინ სჭამდა, იმი-

ტომ რომ ხალხი არ ხოცდა საქონელს, ფრინველს, იკვებებოდნენ მხოლოდ პურით, რძით, მწვანე ყურღაშით და ხილეულობით.

ერთ დღეს ადრასტი წავიდა ტყეში ხილეულის მოსატანად, პანდორა-კი შინ ოჯახობდა.

უეცრად გაიღო კარი და ოთახში შემოვიდა ერთი უცნობი კაცი, რომელსაც ხელში კიდობანი ეჭირა. უცნობმა არაფერი არ უთხრა პანდორას, იქვე შუა ოთახში დადგა კიდობანი და ჩუმადვე გავიდა გარედ...

გააოცა პანდორა ამ შემთხვევამ. მოვიდა მისი ძმა და დაიწყო ორთავემ საკვირველი კიდობნის სინჯვა. გარეგნობა ძალიან ლამაზი ჰქონდა: ოქროთ მოვარაყებულნი და სურათებით შემკული იყო; არც ხელ-საქიდი, არც გასაღები ამ კიდობანს არ უჩანდა. ბავშვებმა გადასწყვიტეს, ეს ნამდვილად დასაჯდომი სკამიაო.

ადრასტი რაღასთვისაც გავიდა გარედ, პანდორა-კი ოთახში დარჩა და სიხარულით უცქერდა კიდობანს.

უცბად პანდორამ კიდობნის ცალ გვერდზე შეამჩნია მბრწყინავი ოქროს ღილი, რომელიც ბავშვებმა ვერ შენიშნეს.

— ადრასტი!.. — გასძახა პანდორამ ძმას, — მოდი ჩქარა, კიდობანი გაეხსნათ!..

ადრასტმა საჩქაროდ შემოირბინა ოთახში; პანდორა გაკვირვებული დარჩა, რადგან კიდობანს ის ღილი აღარ ჰქონდა. ადრასტმა დაკინვა დაუწყო თავის დას, თანაც ეუბნებოდა: — მოგჩვენებია, ნამდვილად მოგჩვენებია!..

II.

მთელმა დღემ ჩვეულებრივ მზიარულად და კარგად გაიარა. ბავშვები ტყეში სეირნობდნენ და თამაშობდნენ. ბინდი-

სას პანდორა სახლში გაიქცა ვახშმის მოსამზადებლად; ბინა ოთახში, — დაინახა, რომ კიდობანზე ოქროს ღილი ისევ ბჰყვრილია. იმავე დროს გაიღო სახლის კარები და შემოჰყო თავი იმ უცნობმა კაცმა, რომელმაც ეს უცნაური კიდობანი მოიტანა, და უახრა: — მარტო შენთვისაა ეს კიდობანი, პანდორა: გესმის?.. მხოლოდ შენთვის!

აღელდა პანდორა ამ სიტყვების გაგონებაზე და გაკვირვებას მიეცა... აქამდის ყველაფერი საერთო ჰქონდა ძმასთან, ეს კიდობანი-კი რალასთვისაც მარტო მას არგუნეს!.. უეცრად პანდორას კიდობანში რალაც ჩაჩუნი მოესმა, — ვილაც ფუთფუთებდა შიგ, კედლებს ფხაქნიდა და საცოდავის ხმით წრიპინებდა:

— გამოგვიშვი, ოჰ, გამოგვიშვი, პანდორა!.. გამოგვიშვი, გაგვანთავისუფლე ამ საპყრობილედან!..

საშინელმა შიშმა აიტანა პანდორა და ოთახიდან გარედ გაეარდა. ამ დროს ძმას შეხვდა და ყველაფერი უამბო, რაც მოხდა... აღრასტმა კარგად დაათვალიერა კიდობანი და დარწმუნდა, რომ არავითარი ღილი არ ჰქონდა და შიგაც სიჩუმე იყო... გაიქნია თავი და დას მიმართა:

— ისევ მოგჩვენებია ყველა ეს, პანდორა!.. ამ კიდობანზე ფიქრს გაანებე თავი; არაფერიც არ არის!

იმ ღამეს ორთავენი ხმა-ამოუღებლივ დაწუნენ დასაძინებლად, — აღრასტი ამ ამბით აღელვებული, — პანდორა-კი ძმის უნდობლობით ნაწყენი.

მეორე დღეს პანდორა დილა-აღრიან ადგა, რადგან სახლის მოვლას უნდა შესდგომოდა. უეცრად შეხვდა ამ საოცარ კიდობანს და შეამჩნია, რომ აღამიანთა სურათები, რომელნიც კიდობანს გვერდებზე ჰქონდა ამოჭრილი, ამოძრავდნენ, ცოცხლებსავით იტინოდნენ, ხელებს უქნევდნენ და პანდორას თავისკენ ეძახოდნენ; ის ოქროს ღილიც თითქოს იმის გასაჯავრებლად ბრწყინავდა...

პანდორა ცნობის მოყვარობამ შეიპყრო:

„შესაძლებელია კილობანში კარგი რამეები იყოს...“
 პანდორამ. — მოდი ჩემად გავხსნი... სულ ერთია — როცა ადრასტი აქ არის, ოქროს ღილი სადღაც ჰქრება!.. დაეყრდნო კილობანს და საჩქაროდ დააჭირა ხელი ოქროს ღილს. კილობანის სახურავი გადავიარდა, და უეცრად იქიდან ამოფრინდა მთელი გუნდი შივი, პატარა ფრთიანი ცხოველებისა. ყველა საზარელი სანახაფი, მკთაღნი, სასაცილონი იყვნენ. ყველას თავისი სახელი ზედ ეწერა: ერთს ერქვა „ბოროტება“, მეორეს — „წყრომა“, მესამეს — „შური“, დანარჩენებსაც — „სიძულვილი“, „ჯავრი“, „სიცრუე“, „დარდი“ და ათასიერი ავადმყოფობა და საძაგლობა. ბოლოს ამოფრინდა ორი ცხოველი, სხვებზე უფრო მოზდილი და ლამაზი შესახედავი; ერთს ერქვა სახელად „მონანიება“, მეორეს — „იმედი.“

მონანიებას გულზე თიხის ჯამი ჰქონდა ჩამოკიდული, რომელშიაც „ცრემლები“ მოეგროებინა.

„მონანიებაც,“ და „იმედიც“ გაშორდნენ თავის მოუსვენარ ამხანაგებს და იქვე სახლის ერთ კუთხეში მიიმალნენ...

ამ დროს ოთახში შემოვიდა ადრასტი, დაინახა ღია კილობანი, შემკრთალი პანდორა და საზარელი ცხოველები, რომელნიც ირეოდნენ ოთახში, და მაშინვე ჰიხვდა, რაც მომხდარიყო.

— რისთვის გახსენი კილობანი, პანდორა? — წყენით უთხრა დას ადრასტმა.

— პანდორას უნდოდა გამოტეხილიყო, რომ უცბად ერთი იმ მახინჯთაგანი, სახელად „სიცრუე“, მივარდა და გულში ჩაუძვრა.

— მე არ გამიხსენია!.. — სთქვა პირველი ტყუილი პანდორამ.

— რისთვის ლაპარაკობ აგრე?.. აღფლავებით უთხრა ადრასტმა და ხელი უნდა დაეჭირა პანდორასთვის, მაგრამ ამ დროს მეორე მახინჯი — „სიბრაზე“ — მიფრინდა პანდორასთან და ისიც ჩაუძვრა გულში.

— მომშორდი, რა გინდა ჩემგან, რას ჩამაცოდვით გაბრაზებით წამოიძახა პანდორამ.

ამ დღემდის იმათ არც ერთჯელ არ უჩხუბნიათ და არც სიტყვით უწყენინებიათ ერთმანეთისთვის. აღრასტი დაიბნა; ვერც პანდორა მიმხედარიყო, რა მოსდიოდა. მაგრამ პანდორა მაინც ვერ ჰგრძობდა ძმის წყენას და ვერც მიმხედარიყო, რომ ყველა ეს იმისი ბრალი იყო — და უფრო ემატებოდა ბრაზი ძმის წინააღმდეგ...

— შე არ მინდა შენთან ცხოვრება!.. — გაბრაზებით შეჰყვირა პანდორამ, გარედ გაფარდა, თან კარები მაგრად მოაჯახუნა... აღრასტი გაცოცხლებული იყურებოდა აქეთ-იქით. მზე ძველებურად მზიარულად ბრწყინავდა და ქვეყანას ათბობდა; ოთახში ყველაფერი თავის ადგილას იყო. ფანჯრის წინ ძველებურად ყვაოდა ბაღია, — მაგრამ აღრასტს ყველაფერი სხვანაირად ეჩვენებოდა, თითქო რაღაც ბნელ ბურუსს მოეცვა ყველაფერი მის გარეშემო.

აღრასტმა ჩაიხედა კიდობანში. იგი ცარიელი იყო, მხოლოდ ფსკერზე წარწერილი ჰქონდა: „ეს — თავმოყვარე ხალხისთვისაა.“ ამ დროს კუთხიდან „მონანიება“ გამოფრინდა და ნელ, ტკბილ საშვიდობო სიმღერებით აღრასტს თავს შემოევლო და გარედ გაფრინდა; იქ კარებთან ატუზულიყო გაბრაზებული, ნაწყენი პანდორა.

„მონანიება“ გულზე დააფრინდა საბრალო ბავშვს, მიეკრო და ჩასჩურჩულა:

— შეურიგდი ძმას. შერიგების გასაადვილებლად აი ამას მოგცემ!.. „მონანიებამ“ შეასხა პანდორას მშრალ თვალეში მწვავე ცრემლები: — პანდორამ მაშინვე ტირილი დაიწყო, და პირველად ნატკენ გულზე მოეშვა პირველი ჯავრი,

— ახლა ჩემი დაც გაიცანი, — უთხრა „მონანიებამ“, და მიუთითა მეორე ჩვენებაზე, რომელიც მოფრინავდა მასთან, სრულიად თეთრი, თეთრი ფრთებითა და მომღიმარი, ტკბილი სახით: — ეს „იმედია“ და ცხოვრების მწარე წუთებში არ დაივიწყო, პანდორა!..

პანდორა სახლში შევიარდა, სადაც ადრასტი ჩვენი მშობლები ხვია ძმას, ორთავენი ტირილს მოჰყენენ და ჰკოცნიდნენ ერთმანეთს... მათმა პირველმა ცრემლებმა დაამყარა მათ შორის ძველებური მეგობრული განწყობილება პირველი ჩხუბის შემდეგ...

— მოხარული ვარ, რომ შენ ისევ ძველ ხასიათზე დადექი, პანდორა, — უთხრა მზიარულად მომლიძარმა ადრასტმა, მაგრამ ეს ჯადოსნური კიდობანი უნდა დავამტკრიო და ცეცხლში დავწვა...

ადრასტმა აიღო ცული, დაამსხვრია კიდობანი და ცეცხლში ჩააგდო... მაგრამ რაც კიდობანში იყო, ადრასტმა იმის დაწვა ვერ შესძლო. ყველა ის მახინჯი ცხოველები, რომელნიც კიდობნიდან ამოფრინდნენ, მთელ ქვეყანას მოედნენ და ფესვები გაიდგეს ხალხში, შეჰყარეს ქვეყანას ჯავრი, ათასგვარი სენი და სიძულვილი, რომლისგანაც ძლიერ იტანჯება დღემდის კაცობრიობა. შეუძლებელი და აუტანელი იქნებოდა ყველა ეს, რომ კაცობრიობას არ ჰქონდეს მუდმივი დამამშვიდებელი „იმედი“, რომელიც ცხოვრების მწარე წუთებში ამაგრებს და ამხნევებს ადამიანს...

ვანო საათაშვილი.

ქართული მწერლობა.

(მოკლე მიმოხილვა)

არსულის უგულებელს მყოფი, თავის მამა-პაპათა ნა-
ლვაწ-ნაშრომის აბუჩად ამგდები ერი—ერი-კი არ
არის, უბრალო ბრბოა, რომელსაც ასულდგმულეებს
ყანალური ინსტინქტი და არა საკაცობრიო მისწრა-
ფებანი მშვენიერებისა და წარმატებისადმი.

რალა თქმა უნდა, წარსულით გატაცება, წარ-
სულით ცხოვრება, წარსულის მეტის-მეტი ტრფიალი მავნებე-
ლია და დასაზრახიკ. ყოველი შეგნებული კაცი უნდა ისწრა-
ფოდეს მომავლისკენ და არა იყურებოდეს წარსულისკენ. გავ-
ლილ საუკუნეთა ნაშთები ხშირად ისევე ვერანდებიან და
ობლდებიან, როგორც დღევანდელი ეგვიპტის პირამიდები:
პირამიდები არიან და მათი შემქმნელ-ამშენებლები-კი—
აღარა!

სულ სხვაა შეგნებულად შესწავლა მამა-პაპათა მიერ გავ-
ლილ გზა-კვადისა. ჯერ ისევე ლეიბნიცი ამბობდა: „აწმყო,
შობილი წარსულისაგან, არის მშობელი მომავალისა.“ არა
ნაკლებ ამ ფილოსოფოსისა წარსულის შეგნებულად შესწავ-
ლის საჭიროება ესმოდა ჩვენ დაუფიწყარ მგოსანს დავით გუ-
რამიშვილს. აი მისი საგულისხმიერო სიტყვები:

„უმაწვილი უნდა სწავლობდეს
 სტენობლად თავისდაო:
 ვინ არის, სადამ მოსულა,
 სად არის, წაე სადაო.“

ჩვენი მწერლობა გაიყოფება ორ დიდ ხანად; მათ საზღვრავს მე-1800 წელიწადი.

თვალი გადავავლოთ ჩვენ წარსულს; დაენიშნოთ, საცა საჭიროა საყორღნეები, რომ მერე მათ გამოყოლებით ადვილად ამოვიაროთ ქართველთა გრძელ ისტორიულ-კულტურულ სარბიელზე.

ქართულ ზეპირ-სიტყვიერებას შეუნახავს დიდ საგულისხმიერო ცნობები გმირებისა და ლმერსების შესახებ: ზოგიერთი მათგანი, ფრიად ძველის დროისაა, იმ ხნისა მაინც, როდესაც, როგორც იუწყება ქრისტეს წინად მე-V საუკუნის ისტორიკოსი ჰეროდოტე, ბერძნებმა კოლხელებს მოსტაცეს მეფის ასული მედეა და თავი ამითი იმართლეს, რომ კოლხელებმაც მოგვტაცესო ჩვენი ქალი იო.

რაც შეეხება მწერლობით სიტყვიერებას, მის დასაბამად უნდა დაიდოს ქართულ ანბანის მოძევა.

ქართველთა მატთანე, რომელსაც ჰქვიან „ქართლის-ცხოვრება“ და რომელიც შესდგება რამდენიმე წიგნისაგან, გადმოგვცემს, რომ ჩვენი ანბანი შეიძინა ფარნავაზ მეფემ ქრისტეს წინად მე-IV საუკუნეშიო.

რომ ქართული ანბანი ძველი დროის შექმნილობაა, ეს ჩვენ გვჯერა და ამას ამტკიცებს თუნდა ასოების გარეგანი მოხაზულობა და მათი სახელები.

ძველი დროის სამწერლო ნაშთები არ შენახულა, მაგრამ დარჩენილა გადმოცემა, ესეთი ნაშთები გააოზრესო, ვით წარმართობის მომგონებელი, საქრისტიანო დროის მღვდლებმაო.

ქართლის-ცხოვრებას გარდა არის კიდევ ერთი წიგნი, რომელსაც ჰქვიან „ქართლის-მოქცევა“; ეს შენახულა ორ უუძველეს ნუსხად — კელიშისა და შატბერდისა. კელიშის ნუსხა იპოვნა და გამოიძია არქიმანდრიტ ამბროსიმ. მის გამოკვლევიდან ჩანს, რომ „ქართლის-მოქცევის“ დაწერა ნაადრე-

ვი საქმეა. თვით ნინოს ცხოვრებაშივე ნათქვამია, ეს ცხოვრება რება წმ. ნინოს სიტყვით დასწერესო სიღონიამ, პერსიკოვს, აბიათარ მღვდელმა და პირიან მეფემ. მომდევნო საუკუნოების ტყავზე დაწერილ წიგნებში შენახულა აგრეთვე ორიოდე ქადაგება თვით წმ. ნინოს სახელით.

მე-V საუკუნეში ბრწყინავდა თავის სწავლით ბატონი-შვილი მურვანოზი, რომელიც მაიუმის ეპისკოპოსად დაჯდა პეტრეს სახელით.

მე-V საუკუნის დამდეგს სანდუბტ დედოფალს უთარგმნესო სახარება.

მე-VI საუკუნეში გორგასალს ჰქონდა ძვირფასად მოქედლილი სახარება და ამავე საუკუნეში დაიწერა ცხოვრება ევსტათი მცხეთელისა და შუშა იკისა. აშენდა დიდებული ოპიზა, შიო მღვიმე, არსენის ტაძარი ლეჩხუმში, ჯვარის საყდარი მცხეთის პირდაპირ გორაზე (VII საუკ.), ატენის სიონი (IX ს.) და სხვ.

ნუმბიზმატიკოსი *) მ. ბარათაევი აწერს აქავე დროის ქართულ ფულს, რომელსაც აწერია გ-ნ (გურგენ თუ გორგასლან). შემდეგ იკვდება ქართულივე ფულები სტეფანოზისა (VIII საუკ.), მეფეთ მეფის დავითისა და სხვ. აგრეთვე მრავლდება სხვა-და-სხვა გვარი სამწერლო ძეგლი, თარგმნილი თუ საკუთრად დაწერილი: ამოს ცხოვრება, სერაპიონ ზარზმელისა, გრიგოლი ხანძოელისა და მრ. სხვ. პირველ მთარგმნელებად იხსენებიან დავით და სტეფანე. ამათი ცხოვრება დანამდვილებით არ ვიცით სამწერლო ნაშთების მხრივ ყველაზე მდიდარი მეთავე საუკუნეა. შენახულა ბევრი ძვირფასი ტყავზე ნაწერი წიგნი; დაწერილია ერთი უზარმაზარი გულანი, რომელიც წონით 50¹/₂, გირვანქაა და ამავე საუკუნეს ეკუთვნის. ეს წიგნი შესანიშნავია არათუ მარტო თავის სიდიდით, არამედ უფრო მეტად თავის შინაარსით. მას და აგ-

*) ძველი ფულის მკვლევარი.

რეთვე ერთ მისებრ და მასზე უფრო ძველ ხელნაწერსა და ლისის საეკლესიო მუზეუმში დაუკავს ისეთი საქრისტიანო ძეგლები, რომელნიც მსოფლიო ეკლესიის ისტორიამ არც-კი იცოდა, რომ არსებობდნენ სადმე.

ჩემმა მეგობარმა კორნელიოს კეკელიძემ უკვე გამოიკვლია და გამოსცა რამდენიმე მათგანი. ერთი დაუყოვნებლივ გადათარგმნეს ევროპაში. ამავე მკვლევარმა ეს-ეს არის გამოაქვეყნა ერთი შესანიშნავი უცნობივე ქართული სამწერლო ძეგლი მე-VII საუკუნისა.

მე-X საუკუნიდან გადაგვრჩენია რამდენიმე კრებული, მათში ტექსტი თავიდან ბოლომდე ნოტების ნიშნებით მოხაზულია. ამ საუკუნის დასასრულს და მე XI-ის დამდეგს სცხოვრობდა დავით ჯიბისძე, რომელიც თვის მიერ ტყავზე გადაწერილ წიგნის ბოლო-სიტყვაობაში ამბობს: „პირველი სიმდიდრე წიგნთა მოძღვრებაა არსი მზე და მთოვარე ხორცთა ჩვენთა სახმარად დაჰბადნა, ხოლო წიგნი სულთა ჩვენთა განმანათლებელად მოგვემადლნა“.

ეს სიტყვები, როგორც ჰხედავთ, ფრიად დამახასიათებელია ამ საუკუნისა.

სიტყვით, მე-X საუკუნემდე ჩაიყარა ის ბალავარი, რომელზედაც თან-და-თან ამოშენდა ოქროს საუკუნის ბრწყინვალე შენობა.

ამის მიზეზად შეიქმნა, ერთის მხრით, აფხაზეთ-ქართლის გაერთიანება 988 წელს და, მეორეს მხრით, ქართველთა მონასტრების აყვავება ათონს, სინას, პალესტინას და თვით საქართველოში.

ბაგრატ მეფე თვითც იყო მწერალი და თავის მამობილ დავით კურატპალატთან ერთად აგრეთვე ქართველების თვით-ცნობიერების და ქართულ მწერლობის განვითარებისა და გაბრწყინვების მოტრფიალაც იყო.

დიდი სამსახური გაუწიეს ქართვ. მწერლობას ეფთიმემ, გიორგი მთაწმინდელმა, ეფრემ მცირემ, პეტრიწიმ და სხ. და-

ვით აღმაშენებელი ხომ თვით ტკბილ საგალობლებს სწერდა მის დროის რუს-ურბნისის კრების დადგენილება დიდ რადლებოა თუნდა იმ მზრივ, რომ ამ კრებამ მეფე დედოფალს ნება დართო ჯვარი გადაეწერათ პირის-პირ დაუსწრებლადაც, ე. ი. დააკანონა ის, რაც დღეს არსებობს მხოლოდ ამერიკაში.

ამავე საუკუნეში ქართულმა ხუროთ-მოდღვრებამ, ქართულმა მხატვრობამ უკვე სრულად ჩამოყალიბებული სახე მიიღო. საკმაოა კაცმა ნახოს ჩვენი ძველი მონასტრების საღაროები, დაათვალიეროს საყდრების კედლების ხლართული სამკაული, განიხილოს მინანქრიანი ნამუშევარი ჯვრებსა ზე ხატებზე, გადაშინჯოს დასურათებული ხელნაწერები გიორგი მთაწმინდელისა, საეკლესიო მუზეუმისა და სხვ., რომ დარწმუნდეს, თუ რა უაღრესად განვითარებულიყო საქართველოში ხელოვნება. ქართულ ხლართულ სამკაულს ხომ თვით აკადემიკოსი კონდაკოვი პირველ ადგილს უთმობს ამ გვარ მსოფლიო ხელოვნებაში.

ამავე ხანებში მოღვაწეობდა გამოჩენილი მწერალი მოსე ხონელი. ქილილა და მანას, როსტომიანის, ვისრამიანის ჰანგები უკვე ვრცელდებოდნენ საქართველოში. არსენი იყალთოელმა კახეთში, იყალთოსა და გრემში გახსნა უმაღლესი აკადემიები. სწავლა და მწერლობა მეტის-მეტად გაცხოველდა.

და აგერ მივადექით იმ კარსაც, რომელსაც ვაღებთ-რა, ვხედავთ სხივოსან თამარს და მისს ბრწყინვალე მგოსნებს— შავთელს, ჩახრუხაძეს და შოთას.

რა ძლიერად ჩამოჰკრავს ქართველის გულში გაბმულს სიმს ხსენება ამ სახელებისა!

ცოტა ისტორიული გათვალისწინება, გამსტრობა, ძველებურად რომ ვსთქვათ.

მე-XI საუკუნის დამდეგს გამოჩნდნენ თურქნი სელჩუკიანნი. მათ შემუსრეს სპარსეთი, დასცეს სომხეთი, დაიპყრეს მცირე აზია და ბიზანტიას მძლავრად დაურაკუნეს მისი აღმოსავლეთი კარები და შეაძრწუნეს. თურქ-არაბთა ხალიფას ებ-

რძოდა თითქმის მთელი დასავლეთი ევროპა. ზედღვედრებულად
 ჯვებდნენ ათაბეგები და სულთნები. მათ დაიჭირეს ქვისბრის
 ზღვის მხარეც განჯამდე და ხრამის შესართავამდე.

დიდმა სულთან ნუქარდინმა მრისხანედ მოსწერა თამარს:
 „ტყუთა დედოფალო! ყოველი ქალი რეგვენია. რა თქვენი სა-
 ქმეა, რომ შეიარაღებულხართ და ებრძვით მაჰმადიანებს. ხმა-
 ლი ჩვენთვის დაწესებულია. ვისაც თქვენგანს სურს სიცოცხლე,
 მოვიდეს ჩემის კარვის წინაშე, დალეწოს ძელი ჯვარისა და
 ხარკი ყმებური მომართვას.“

თამარი ციმციმ წაუძღვა თავის ლაშქარს, მიუსია ნუქარ-
 დინს, რომელიც წელან იყო და აწ განქარდა. დარჩა ქარ-
 თველებს მისი აელა-დიდება.

— აბუბექრმა შეჰყარა დიდი ჯარი, ხალიფას დროშა
 წამოიძლოლა, მაგრამ თამარის ქმარმა დავითმა შემუსრა, წა-
 ართვა ხალიფას დროშაც, მრავალი აქლემი, ცხენი და სხვ.
 თვითონ ძლივს გადარჩა, მაგრამ ომიდან ტყვედ მორეკილმა
 აავსეს მთელი მიდამო ტფილისის კარიდან გლდანამდე, მათ
 დასახედავად გამობრძანდა თვით თამარი და გამარჯვება
 მიულოცა გმირ-მეომრებს.

თამარის ლაშქარმა გადაელო არეზი, შუაგულ სპარსეთა-
 მდე მოიარა და დიდებით დაბრუნდა.

იგივე ლაშქარი მიესია ტრაპიზონის მხარეს, დაიპყრა ეს
 ადგილები, და აქ დაარსდა ახალი საიმპერატორო—ტრაპიზო-
 ნისა (1204 წელს).

გაჰყრა ლაშქარმა ჩრდილოეთისკენ და მოაწესრიგა ჩაჩან-
 ლლიღვ-დიდოეთის საქმეები.

ანისში ქართველი კათალიკოზი თავის მიერ აგებულ ეკ-
 კლესიის ქვაზე კანონებს უწერდა იქაურ ქართველობას.

ქართველ მეფეს უკვე ხარკი მოსდიოდა ხალიფას ქვეშე-
 ვრდომთავან.

აბა, მოდი, ამის შემდეგ დაიდუმე, აღმატებულო მგოსანო
 შავთელო, — დაჩუმიდი, მწყრინავო ჩაბრუხაძე, და ხმა-გაკმინდე,

დილო პოეტო შოთა! მოდი და ნუ იტყვი შავთელთან
თაღ:

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

შემოკრბით, ბრძენხო, ათანულო ძუხო,
თაძარს ვაქებდუო შეფუდ ცხუბუდსა!
კრატს, აღაბს, მდრიბს, ეგვიპტეს, მაშრიუს,
ჩინუო-ჩინუოსა, თარძის ქუბუდსა!

ძუ აღაშისი, შუკავსად აშისი,
ვისცა ეხილუოხ, მუშინოხ, სად არა?
დმურთუხ საშოთხით, შოგუვა საშოთხით
კუურ ბრწუენუაღუ, შუკუებრ სადარი;
აღშოსუღუთით და დასუღუთით,
საშინრით ჩრდილომდის კუბოხ, სად არა,
ზუსუნუდს ქუესუნუდით და გარესუნუდით,
გუანასუნუდით უფსკრუდს სადარი?!

სხუავან შგოსანი კიღუვ ამბობს:

თქუენ ინდოუთი, კვირინ, გუთუთი,
არიულ, ფოტულ, გურგესეულნი,
შიშუულ-მართაღნი, დუადუენეულნი,
ბასრი ბარანი, დრახშინ, კრანი
გაქებს, გადიდებს შინობით უოგულნი (შუთ. 60).

ამასვე იმეორებს თამარის შემატრიანე, როდესაც აღნიშ-
ნავს, თუ რა სურვილით შოისწრადლოდენ თამარის წინ ბერძენ-
ნთა, რომთა, სულთანთა, სკვითთა, სპარსთა და ოვსთა მეფე-
ბის შვილები (ქ. ცხ., 292).

შემატრიანე განაგრძობს:

„უოგულნი აკროსტიკურად თამარის შესხმთა დასწერდეს ბუკუდ-
თა ზუდა, დანათა და არგანთა შუამუბდეს და ზუდა თამარის ქუბათა
დასწერდეს. უოგულთა ზარანი ურთბაშად შუხა იუენეს, რათა დირსი
რამე თამარის საქუბუდობისა სიტუუა აღშოთქუან. ურმანი, შემროწღუ-
ნი თამარის ქუბათა შუღუქუესობდახ კრუს შუოფნი შუეუნენი თამარის

შესხმათა შესაქვობიან. ფრანგნი, ბერძენნი და ზღვასა შინა შეხსნი
ნი ნიაკ-კეთილობათა შინა თამარის ქებათა იტყოდიან. ^{ქიქვილი სო-}
ფელი სავსე იყო მის მიერთა ქებითა და უოველი ეს ადიდებდა მას“.

მატიანის ამ სიტყვებს მგოსანი ასე ლექსავს:

ტომნი და ერნი, ერმნი და მღვდელნი
ადიდებდიან შეებით და სლდომით.
არიახ მხეგნი, მთანი და ბორცვნი;
მღნარნი, ველნი მისთვის შევრდომით (შუთ. 10).

ჩახრუხადით თამარი არის;

სიუხვით ზღვებრი, სიმღლათ ნებრი,
მდაბლად მოწყალე, ჭვრეტად ხარხარი,
მძღუთა მძღვეველი, თვით უძღვეველი,
ვედრით ვედრამდის მძღუდ სსსმუნარი.

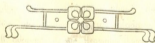
სხვა აღგილას პოეტი თამარ—დავითს აღარებს არა ცას,
არამედ არარატის მთას.

შზგავს ამნტის, არა მანტის,
უფროს მტკიციკობს ანდამნტის,
უფალთ მთავარი, მჭერ სამთავარი,
სამსჯულთა სრულად მთისა,
სწორად არს შზის, კირჩხაბსა ზისა,
მთა ფერად სწორავს არარატის!

ასეთი მაღალი იყო თამარ მეფე. მეზობელი მაჰმადიანო-
ბა პატივით ეპყრობოდა ქართველობას „ერაყსა, აღარბადა-
განსა და ერანს ამათებრ მებრძოლნი (ქართველთაებრ) მობუ-
რულნი არ დარჩომილ არიანო,“—გაიძახოდნენ.

მ. ჯანაშვილი.

(დასასრული იქნება).

ქართული
ბიბლიოთეკა

ასტრონომია.

(შემდეგი).

4. მ ზ ე.

ოცა მალალ მწვერვალზე შედგებით და თვალს გადაავლებთ ძირს გადაკიბულ მინდვრებს, ქალებს და ტყეს, რა უზარმაზარია ჩვენი დედამიწაო, — გაივლებთ გულში.

ეს უზარმაზარი დედამიწა კი მზესთან შედარებით ერთი ნაპცეცია. მეცნიერებს აქვთ ისეთი იარაღები, რომელთა შემწეობით ყოველი მნათობის ზომის, სიშორის და წონის ზედმიწევნით გაგება შეიძლება. დედამიწას რომ ირგვლივ შემოვლართ, როგორც უკვე მოვიხსენიეთ, გაივლით ოცდა ჩვიდმეტ ათასს ვერსს, მზის ირგვლივ მანძილი-კი უდრის ოთხ მილიონ ვერსს. მზე მილიონ და სამას ათასჯერ მეტია დედამიწაზე; ესე იგი — მილიონი და სამასი ათასი ჩვენი დედამი-

მერკური — მზიდან დაშორებულია ოთხმოცდა სამეტი მილიონ ვერსით; ვენერა — ას ერთი მილიონი ვერსით; დედამიწა — ას ორმოცი მილიონით; მარსი — ორას ათი მილიონით; იუპიტერი — შვიდას ოცი მილიონით; სატურნი — ათას სამას ოცდა ათი მილიონით; ურანი — ორი ათას ექვსას სამოცი მილიონით და ნეპტუნი ოთხი ათას ას სამოცდა ათი მილიონით.

მაშასადამე მზის მიმზიდველობის ძალა ისეთი დიდია, რომ ის ოთხი ათას ას სამოცდა ათი მილიონი ვერსის მანძილზეც კი სწვდება ნეპტუნს და თავის გარეშემო ატრიალებს. ამოდენა ძალა იმიტომ აქვს მზეს, რომ ის მეტად უზარმაზარია.

მერკური თავისი ზომით ოცჯერ ნაკლებია დედამიწაზე, მარსი დედამიწის მეექვსედია, ვენერა თითქმის დედამიწის ოდენაა, იუპიტერი დედამიწაზე მეტია ათას ორას სამოცდა ცხრამეტჯერ, სატურნი მეტია შვიდას ცხრამეტჯერ, ურანი სამოცდა ცხრაჯერ, ნეპტუნი ორმოცდა თხუთმეტჯერ.

როგორცა ჰხედავთ, ყველაზე დიდი ცთომილი იუპიტერია, რომელიც 1279 დედამიწას უდრის.

აბა ჩვენი ჰაბანუსყვეტა მაშინ იქნებოდა, იუპიტერზე რომ ეცხოვრობდეთ! ამოდენა მიწის აღწერას და ისტორიას რა თავი დაიტევდა, ან რა მებსიერება გასწვდებოდა!

მზესთან შედარებით კი ამოდენა ცთომილიც პატარა კურკას უდრის.

მზე შვიდასჯერ მეტს იწონის, ვიდრე ყველა ცთომილები ერთად; მიმზიდველობის ძალა მზეს გაცილებით მეტი აქვს, ვიდრე ყველა ცთომილებს ერთად, და იმიტომ მზემ ყველა დაიმორჩილა და ყველა აატრიალა თავის გარეშემო.

დაიმორჩილა თუ არა მზემ ცთომილები, გამოუცხადა შემდეგი:

— თქვენ შინაურ ცხოვრებაში მე არ გავერევი; იცხოვრეთ და გაიხარეთ, როგორც გინდათ; საჭირო სინათლესა და

სითბოს ჩემგან მიიღებთ, თქვენთვის სრული ავტონომია მხოლოდ მე ნუ მომშორდებითო.

მას აქეთ თავის სიტყვას მზე სინიდისიერად ასრულებს: ცთომილთა შინაურ ცხოვრებაში სრულებით არ ერევა და ერთგულად უგზავნის აღთქმულ სინათლეს და სითბოს. ცთომილებიც ერთგულად უტრიალებენ მას გარეშემო და მოშორება არ არის მათთვის სახეირო, რადგანაც სინათლე და სითბო მოაკლდებათ.

რაც უფრო ახლოს არის ცთომილი მზესთან, მით უფრო სწრაფად სრიალებს; რაც უფრო შორს არის, მით უფრო ნელა მოძრაობს. ყველაზე სწრაფად მისცურავს მერკური; ყველაზე ნელა—ნეფტუნი. მზის სისტემას ეკუთვნის აგრეთვე რამოდენიმე კომეტა ანუ კუდიანი ვარსკვლავი; ესენიც მზის გარეშემო მოძრაობენ.

მზე რომ არ იყოს, დედამიწა მკვდარი იქნებოდა: ბალახს, ყვავილს, ხეს, ჭიალუას, მწერს, ფრინველს, თევზს, პირუტყვს, ადამიანს—ყველაფერს მზე აძლევს სიცოცხლეს. მზე რომ ერთბაშად ჩაქრეს, დედამიწა გაიყინება და ზედ ყოველგვარი სიცოცხლე მოისპობა.

კი არ გვეგონოთ, ვითომ მზე მარტო ჩვენთვის ათბობდეს და ანათებდეს: ერთი რომ ის კიდევ შვიდ ცთომილსა და მათ მთვარეებს უგზავნის თავის სითბოსა და სინათლეს. მაგრამ დედამიწა და ყველა ცთომილები ერთად არც-კი ითვისებენ მზის მთელი სითბო-სინათლის ერთ მემილიარდედ ნაწილს: ესე იგი მზის სითბო და სინათლე ეყოფოდა ათას მილიონ დედამიწას, ათას მილიონ მარსს, ვენერას, იუპიტერსა და სხ. ცივები სარგებლობენ ამოდენა სითბო-სინათლის მცირეოდენი ნაწილით; დანარჩენი ცის სივრცეში იფანტება და რასა ჰხმარდება ან სად იკარგება, არავინ არ იცის. მზის მთელი სითბო რომ დედამიწას მოჰფენოდა, დედამიწა გახურდებოდა, აინთებოდა და მთლად - ერთიანად ორთქლად იქცეოდა. ახლა შენ წარმოიდგინე, მკითხველო, რა ძალა უნდა ჰქონ-

დეს სიტბოს, რომ მიწა რკინა და ქვა ორთქლად გადაქცეული
 ციოს!

როდესაც მეცნიერებმა მზე ტელესკოპით გასინჯეს, დაინახეს იმის ზედა პირზე შავი ლაქები. ზოგიერთ ლაქას მზის ზედა-პირზე ნამდვილად იმდენი ადგილი უჭირავს, რომ ზედ რამოდენიმე დედამიწა მოთავსდება.

შავი ლაქები ჩნდებიან მზის იმ მხარეზე, რომელიც აღმოსავლეთისაკენ არის, ნელ-ნელა მიდიან დასავლეთისაკენ და ორი კვირის შემდეგ ხელ-ახლა ჩნდებიან. ამგვარი მოძრაობა შავი ლაქებისა მზეზე ამტკიცებს, რომ მზე თავის გარეშემო ბრუნავს. რადგანაც შავი ლაქა აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ გადადის თოთხმეტ დღეში, იმალება და ხელ-ახლა ჩნდება აღმოსავლეთიდან თოთხმეტი დღის შემდეგ, აქედან ის დასკვნა გამოდის, რომ თავის გარეშემო შემოტრიალებას მზე ანდომებს ოცდა რვა დღეს. ეს მართალი იქნებოდა, რომ დედამიწა ცის სივრცის ერთსა და იმავე ალაგას იყოს გაჩერებული და ერთი და იმავე ალაგიდან უკვირდებოდნენ მეცნიერები მზის შავ ლაქებს მთელი ოცდა რვა დღის განმავლობაში. მაგრამ დედამიწა მისტურავს მზის გარეშემო დასავლეთიდან აღმოსავლეთით; შავი ლაქები-კი მიდიან აღმოსავლეთიდან დასავლეთით. ამის გამო ლაქების მოძრაობის ვადას ცოტა შეცდომაში შევყავართ და მეცნიერთა გამოკვლევით მზე თავის გარეშემო შემოტრიალებას ანდომებს ოცდა ხუთ დღესა და თორმეტ საათს და არა ოცდა რვა დღეს.

მეცნიერთა გამოკვლევით მზის ნივთიერება ნამეტანი სიციხისაგან ორთქლად არის გადაქცეული. ეს ორთქლი ფუხფუხებს, ირევა, სკდება, რის გამო მზის ზედაპირზე ჩნდება უზარმაზარი ნაპრღლები და ჯურღმულები, რომლებიც ტელესკოპში შავი ლაქების სახით მოჩანან სიშორისა გამო. თუმცა მზე რგვალია, როგორც დედამიწა, მაგრამ იმის ზედაპირზე ბლომად არიან ცეცხლის ენები.

მზის ენა დედამიწა ზევით, კუთხეში.

გვარი ენა დიდხანს უცვლელიად არასოდეს არა რჩება: ხან უცებ ამოვარდება, ხან უცებვე ჩაიწვეს და დაიფუყება.

მზის ორთქლად ქცეული, გახურებული ზედაპირი ზღვა-სავით ჰლელავს, ტალღა-ტალღას ეხეთქება და გახურებულ ორთქლს შხეფებივით ისვრის უზარმაზარ სიმაღლეზე. აი ეს არის მზის ენა. მზე წარმოადგენს უზარმაზარ ცეცხლის მფრქვეველ მთას, რომელიც შეუჩერებლად ჰქშინავს, იძვრის და ცეცხლს და ალს ენების სახით ისვრის აქეთ-იქით წარმოუდგენელი სისწრაფით და საშინელ სიმაღლეზე.

ერთი ამგვარი ენა მზისა საკმარისია, რომ მთელი დედამიწა ცეცხლად გადააქციოს და თვალის დახამხამებამდე მოსვოს.

მეცნიერთა გამოკვლევით მზე-მეტი სიციხისაგან ორთქლად ქცეული ნივთიერებაა, ესე იგი—გახურებული წისლია.

ყოველი ამგვარი ენა

ენა ისე სჩანს, თითქოს მზის ზედაპირიდან ალი ამოვარდაო. თუმცა ალის ენა ტელესკოპში დიდი არ მოჩანს, მაგრამ გამოკვლევამ აღმოაჩინა, რომ ზოგიერთი მათგანი უფრო მაღალია, ვიდრე ათი დედამიწა ერთმანეთზე შელაგებული. მეცნიერებმა დაამტკიცეს, რომ ყოველი ენა წარმოადგენს გახურებულ ორთქლს სხვა-და-სხვა ნივთიერებისას. ამ-

რამ გაახურა მზე? საიდან წარმოსდგა მისი სითბო? უძველეს დროს, მრავალი ასი ათასი მილიონი წინადა მზის სისტემა წარმოადგენდა ნისლს, რომელიც უზარმაზარ სივრცეზე იყო გაქიმული. ამ ნისლის ნაწილები ერთმანეთს იზიდავდნენ, რის გამო ნისლი თანდათან სქელდებოდა, იკუმშებოდა და ტრიალდებდა. მოძრაობამ და შეკუმშვამ წარმოშობა სითბო.

ამის გათვალისწინება ადვილია. აიღეთ დანა, დააჭირეთ ქვას და რამოდენიმე ხანს უხახუნეთ: დანა გათბება. თუ თქვენს სუსტი ხელების ძალამ და მოძრაობამ რკინის გათბობა შესძლო, უზარ-მაზარი ნისლეთის ნაწილთა ერთი მეორეზე დაწოლა, შეკუმშვა და ამოძრავება სითბოს ვერ გააჩენდა?

რაც უფრო სქელდებოდა და იკუმშებოდა ეს ნისლეთი, მით უფრო მეტი სითბო იბადებოდა.

ჩვენ უკვე ვიცით, რომ ამ ნისლეთს სწრაფი ბრუნვისა გამო მოსცილდა სხვა-და-სხვა დროსა და ალიგას რამოდენიმე რკალი, რომლებიც დარგვალდნენ ტრიალისა გამო და ცთომილებად გადიქცნენ. ჯერ ისინიც გახურებული იყვნენ, მაგრამ სიპატარავისა გამო მზეზე ადრე განელდნენ; ორთქლი ანუ ნისლი ჯერ სითხედ გადიქცა, შემდეგ გამაგრდა.

გაუგებარი აქ არაფერია; მეცნიერებს დღეს უკვე შეუძლიათ უხილავი ჰაერის სითხედ გადაქცევა.

თუ-კი ადამიანმა ეს შესძლო, გახურებული ნისლი რატომ ვერ გახდებოდა სითხედ თან-და-თან გაციებისა გამო.

უზარმაზარი პირვანდელი ნისლეთის შუაგული თან-და-თან შიკუმშვით მზედ გადაიქცა.

მეცნიერთა გამოკვლევით და აზრით მზე თერამეტი მილიონი წელიწადი არსებობს უკვე ამ სახით, რა სახითაც ჩვენ მას დღეს ვხედავთ. წინადა ის უფრო ფართო, უფრო დიდი იყო.

მზე შეუჩერებლად სქელდება და იკუმშება; ეს ახალ-ახალ სითბოს აჩენს და ალვივებს. მზის შეკუმშვისა გამო სითბო მას

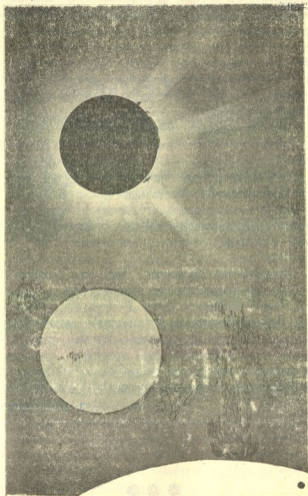
ჯერ-ჯერობით არ აკლდება. თუ მხედველობაში მივიღებთ, რომ მზე მილიონ და სამას ათასჯერ მეტია დედამიწასა და ჩვენთვის ცხადი იქნება, რომ ჯერ მზე ერთობ უზარმაზარია და კიდევ დიდხანს შეუძლიან შეკუმშვა და სითბოს გაღვივება. მეცნიერთა გამოკვლევით ხუთი მილიონი წლის შემდეგ მზე იმდენად შეიკუმშება და გამაგრდება, რომ იმისი ნახევარი იქნება, რაც დღეს არის. ოცი მილიონი წლის განმავლობაში მზე შესძლებს შეკუმშვას, მაშასადამე ამ ხნის განმავლობაში სითბო მას საკმაო ექნება. ამ ხნის განმავლობაში მზე იმდენად გასქელდება შეკუმშვისა გამო, რომ მეტი შეკუმშვა შეუძლებელი იქნება, რადგანაც მზის ნაწილების მიმზიდველობითი ძალა მეტს ფელარ შესძლებს; მაშინ მზეს სითბო აღარსაიდან აღარ მიემატება; ცის სივრცეში მზე სითბოსა ჰკარგავს და, რაკი ახალი აო მოემატება, იწყებს ვანულებას, გახურებული ორთქლი სითხედ იქცევა, შემდეგ თან-და-თან გამაგრდება, ერთი სიტყვით დაემართება ის, რაც ჩვენს დედამიწას დაემართა.

მზე მოკვდება და დედამიწაზე და ყველა ცთომილზე სიკაცხლე სრულებით მოისპობა: ცთომილთა ტრიალის სისწრაფე იკლებს; მათი გზა თან-და-თან აირევა. დიდხანს იხეტიალებენ ამ მკვდარი სამეფოს წევრები ცის სივრცეში; მრავალი მილიონი წელი გაივლის, სანამ ისინი ერთმანეთს არ დაეჯახებიან, ნამეტანი სიკვხისა გამო არ დადნებიან და ნისლად არ გაიფანტებიან, რომ ზელ-ახლა დაიწყონ აღორძინება.

მზე ერთი ამგვარ ვარსკვლავთაგანია, რომლებსაც ჩვენ მოწმენდილ ღამეში ვხედავთ. ზოგი ამ ვარსკვლავთაგანი ჩვენ მზეზე ბევრად დიდია. რას წარმოადგენს ცის სივრცეში თვითნული ვარსკვლავი?—ბრჭყვიალა წერტილის.

ჩვენი მზეც ამგვარივე ბრჭყვიალა წერტილია. ჩვენ თვალში ის მეტის-მეტად უზარმაზარია; კის დაუსაბამო და დაუსრულებელ სივრცეში-კი პატარა წერტილია.

თუ ვარსკვლავები ჩვენ პატარა გვეჩვენება და მათი სით

მზის ტალღები.

ბო ჩვენამდე არა სწვდება, ეს იმიტომია, რომ ისინი მალევე შორს არიან. დედამიწასა და მზეს შუა ას ორმოცი მილიონი ვერსია; დედამიწასა და უახლოეს ვარსკვლავს შუა-კი, მეცნიერთა სწორე გამოკვლევით, ოცდა თვრამეტი მილიონი ვერსია. სხვა ვარსკვლავები-კი ათჯერ, ასჯერ და ათასჯერ უფრო შორს არიან, და რამდენია ისეთი ვარსკვლავი, რომ სიშორისა გამო მათი სინათლეც-კი ვერ აღწევს ჩვენამდე და ამიტომ ვერა ვხედავთ!

ახლა არ იკითხავთ, რამდენია ბილიონი?

ერთი მილიონი რომ მილიონჯერ აიღოთ, შედგება ბილიონი?

მაშასადამე თვრამეტი ბილიონი ვერსი უღრის მილიონჯერ აღებულ თვრამეტ მილიონ ვერსს!

ეს არის უახლობელესი ვარსკვლავის მანძილი! რაღა უნდა იყოს იმ ვარსკვლავების მანძილი, რომლებიც ამ უახლობელეს ვარსკვლავზე ათასჯერ და ათი ათასჯერ უფრო შორს არიან!

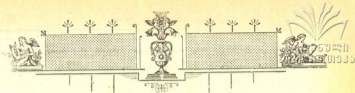
მათი მანძილის წარმოდგენა ჩვენ არც შეგვიძლიან და არც სიტყვები მოგვეპოება იმის გამოსახატავად.

ამ სურათზე ზვეითა ბურთი წარმოადგენს დაბნელებულ მზეს, შავი ამობერილები-კი მზის ტალღებს. ქვევითა ბურთზე უფრო გადიდებულია მზის ტალღები. სურათის ბოლოში შავი წერტილი წარმოადგენს ჩვენ დედამიწას. შეადარეთ ეს წერტილი ერთ-ერთ ტალღას და დაინახავთ, რომ ზოგი ტალღა მზისა სიდიდით რამდენიმე ათ დედამიწას გადააჭარბებს.

ივ. გომართელი.

(შემდეგი იქნება).

ბროლის ომი.

აქილევსს შეატყობინეს პატროკლოსის სიკვდილი.

წორედ იმ დროს, როცა ელლინთა მხედრობას მენელაოსის მთავარ-სარდლობით იერიში იერიშზე მიჰქონდა მტერზე, დიდებული აქილევსი მწუხარედ იჯდა ზომალდებთან და ბროლის ველს მოჰოთმენლად გასცქეროდა. გმირთა გმირს მწვავე ფიქრები გულს უკლავდნენ და მოსვენებას არ აძლევდნენ. დიდებული გმირი შიშობდა, ვაი თუ პატროკლოსი შორ მანძილზე გაჰყვა მტერს და რაიმე უბედურება თავს დაატყდაო. ამასთანავე პელესის ვაჟიშვილს მოაგონდა თავისი ღვათებრივი დედის ფეტიდას სიტყვები, რომ მის სიკვდილამდის ბროლის ველზე განუტევებს სულს ელლინთა საუკეთესო დიდებული გმირთა გმირი. ამ სიტყვების მოგონებამ აქილევსი უფრო მეტ საგონებელში ჩააგდო. დიდებული გმირი სწუხდა, გული ცუდად ეთანაღრებოდა.

მწვავე ფიქრებში გართული ძლევა-მოსილი აქილევსი ის იყო სამხედრო კარავში მიდიოდა, როცა შეხვდა პილოსელი ნესტორის ვაჟიშვილი ანტილოხოსი. საბრალო ანტილოხოსს მკვდრის ფერი ედო, გული საზარლად უცემდა და თვალთაგან ცრემლები ვადმოსჩქეფდა.

ანტილოხოსმა მოიკრიბა რაც ძალა და ღონე, მტრის და ტუჩების ცახცახით შემდეგი სიტყვებით მიმართა დიდებულ აქილევსს:—ვაგლახ ჩვენ, დიდებულო აქილევს, დიდებული პელესის ვაჟიშვილო! სამწუხარო ამბავი მოგიტანე! შენ თავის დღეში არ მოელოდი ესეთი საზარელი ამბავის გაგონებას, მაგრამ რა უყოთ: ღმერთების სურვილს ვერც ერთი მომავლდაეთაგანი ვერ წინააღუდგება! დავკარგეთ ჩვენი სასიქადულო პატროკლოსი. მტრის შეუბრალებელმა ლახვარმა სასიკვდილოდ გაჰგმირა შენი გულითადი მეგობარი! ტროადელების მთავარ-სარდალმა ჰექტორმა შემოხსნა შენი დიდებული და ბრწყინვალე იარაღი პატროკლოსის გაციებულ გვამს და კიდევაც დაისაკუთრა. ახლა ჰექტორს განზრახვა აქვს პატროკლოსის ცხედარიც ხელთ იგდოს და ტროადის გაუმადლარი ძაღლების სარჩოდ გახადოს. ამიტომ ჩვენი დიდებული ცხედარის გარშემო სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაა ატეხილი და ვინ ვის სძლევს—ძნელი გამოსაცნობია!

ამ საზარელმა ამბავმა დიდებულ აქილევსს თავზარი დასცა. პელესის ძლევა-მოსილი ვაჟიშვილი პირქვე დაემხო და საზარელი ქვითინი მორთო. ელლინთა მხედრობის უგულადესი გმირი შეშლილივით თავზე თმას იგლეჯდა და ბავშვივით საბრალოდ ქვითინებდა და ქვითინებდა. აქილევსის ხმა-მალლა ტირილზე სამხედრო კარავიდან გამოვიდნენ ტყვე ქალები და როცა პატროკლოსის სიკვდილი გაიგეს, ასტეხეს საზარელი ტირილი: ყველანი გულწრფელად სახეს იკაწრავენდნენ და თმებს იგლეჯდნენ აქილევსისა და ტყვე ქალების გულსაკლავი ტირილის ხმა დიდხანს ისმოდა აქილევსის სამხედრო კარვის გარშემო და ყველას გულს უკლავდა და თვალებზე ცრემლებს გვრიდა.

ამ გულ-საკლავ ტირილის ხმას ყური მოჰკრა ქალ-ღმერთა ჰერამ და დიდებულ აქილევსთან დაუყოვნებლივ გაგზავნა ღმერთების შიკრიკი ქალ-ღმერთთა ირისი. ელვის სისწრაფით ქალ-ღმერთთა დაეშვა ცის სივრციდან და აქილევსის სამ-

ხედრო კარავთან გაჩნდა. ქალ ღმერთა ირისმა უხილავად მტერს
 მართა პირქვე დაშობილ აქილევსს შემდეგი სიტყვებით:
 ელლინთა მხედრობის უძლიერესო გმირთა გმირო აქილევს!
 შენ ვაეკაცობას არ შეშვენის ტყუილ-უბრალოდ კვითინი!
 დაუყოვნებლივ ფეხზე წამოდგე და მიეშველე ბრძოლის ველ-
 ზე შენ თანამომძებებს, რომლებიც პატროკლოსის გაცივებუ-
 ლი გვამის გარშემო სამკვდრო-სასიცოცხლოდ მტერს მედ-
 გრად ებრძვიან! დაუყოვნებლივ მიეშველე ელლინთა მხედრო-
 ბას, თორემ შეუბრალეებელი მტერი, რომელმაც შენი ბრწყინ-
 ვალე იარაღი უკვე დაისაკუთრა, პატროკლოსის ცხედარსაც
 დაეპატრონება!

მოსიმინა რა ეს ღვთაებრივი სიტყვები, აქილევსი და-
 უყოვნებლივ ფეხზე წამოდგა. კოტათი დაფიქრების შემდეგ
 დიდებულმა გმირმა უპასუხა უხილავ ქალ-ღმერთას:—როგორ
 უნდა წავიდე ბრძოლის ველზე. როცა ჩემი იარაღი მტერს
 ჩაუგდია ხელში?

— არა გიშავს-რა, — უპასუხა ქალ-ღმერთამ: — ბრძოლის
 ველზე შენი უიარაღო გამოსვლაც-კი მტერს შიშის ზარ და-
 სცემს და შენ თანამომძებებს-კი მხნეობას შემატებს!

აქილევსი დაემორჩილა უხილავ ქალ-ღმერთას ბრძანებას.
 იმ დროს, როცა დიდებული გმირი ბრძოლის ველისაკენ მი-
 ემართებოდა, ათინა ქალ-ღმერთას უხილავმა ხელებმა შეაიარ-
 აღა საომრად პელესის ძლევა-მოსილი ვაეიშვილი და თავი
 სხივოსანი ღრუბლებით შეუმოსა.

ბრწყინვალედ შეიარაღებული აქილევსი მუახლოვდა ბა-
 ნაკის ირგვლივ გარშემოვლებულ ღრმა თხრილს და სამჯერ
 ისე ხმა-მაღლა შეჰყვირა, რომ მიწას ზანზარი გაჰქონდა.
 ტროადელების მხედრობა შიშის ზარმა მოიცვა, ცხენებმა ჭი-
 ხინი ასტეხეს და ფეხების თქარა-თქურით ერთი მეორეს აწ-
 ყდებოდნენ. აქილევსის დანახვაზე ტროადელების მხედრობა
 ერთბაშად შეშფოთდა, იარაღი ხელიდან დაჰყარა და ფეხ-
 აკრფვით ილიონის ზღუდებისაკენ ზარდაცემული გაეშურა.

ვლინთა მხედრობამ მოსისხლე მტერი ბრძოლის ველზე და
დან განდევნა და ამნაირად პატროკლოსის ცხედარს ტრიაკსა
დელეებს ხელში არ ჩაუგდო. მეომრებმა დიდებულ სარდლის
ცხედარი ტახტრევანზე დადვეს და ისე წამოასვენეს ბრძოლის
ველიდან აქილევსის სამხედრო კარავში.

პელესის ძლევა-მოსილმა ვაჟი შეიღმა, როცა საყვარელ
მეგობრის ცხედარი კარავში დაასვენეს. ხელები მიცვალებუ-
ლის გულზე დააწყო და ცხარე ცრემლების ფრქვევით გულ-
საკლავად მოსთქვამდა:

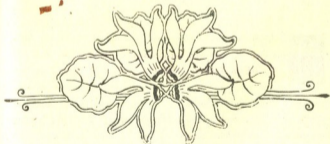
— დიდებულო და ყოვლად შემძლებელო ღმერთების
მამათ-მთავარო ზევსო და დანარჩენო ღმერთებო! ვაგლახ ჩე-
მო საბრალო და საცოდავო თავო, რომ შენ პატროკლოსის
მამას ჰპირდებოდი, ილიონის განადგურების შემდეგ შენ შეილს
უვნებლად დაგებრუნებ მრავალის ნადავლით დატვირთულსო!
დიად, კაცი ერთსა ჰფიქრობს და ღმერთები-კი სულ სხვანაი-
რად აწყობენ კაცთა მომავალ ცხოვრებას! შენ, ჩემო საყვა-
რელო მეგობარო, ჩემო კირსა და ლხინში გამამხნეებელო
ერთგულო გმირო, განა შეგშენის ესე უსიტყვოდ, უბოდ
ჩემს წინაშე მღუპარება! შენი მედგარი გული ამ რამდენიმე
საათის წინად, როცა ბრძოლის ველზე გისტუმრებდი, როგო-
რის მხურვალეებით კეთილშობილად სცემდა და ახლა-კი სამუ-
დამოდ დამცხრაღა, შეუწყვეტია მოძრაობა ჩვენდა სამწუხა-
როდ და სავალალოდ! განა შენი გულითადი მეგობარი აქი-
ლევსი ოდესმე იფიქრებდა, რომ შენ ასე სისხლით შელევილს,
სარეცელზე უმოძრაოდ მდებარეს განახავდა! ვერც შენი მე-
გობრის სახეს იხილავენ მოხუცო პელესის სასახლეები; მეც
შენსავით შევლებავ ტროადის ველებს ცხარე სასხლით, რად-
გან ესეთია ღმერთების სურვილი!

მაგრამ, რადგან მე კიდევ შენ შემდეგ ცოცხალი დავრჩი,
საფლავში ისე არ ჩავალ, რომ ღირსეულად მიწას არ
მივაბარო, რომ შენი საფლავის დიდებულ ძეგლზე არ ჩა-
მოვიკიდო შენი მკვლელის გასისხლიანებული თავი და სამხედ-

რო იარაღი! შენ დიდებულ საფლავს, შენ სამარადისო ხსოვნას მსხვერპლად შევწირავ თორმეტ საუკეთესო ტროადელის სიცოცხლეს. სანამ ყველა ამას ავასრულებდე, შენ, ჩემო უგულითადესო ტკბილო მეგობარო, აქ, შენი თანამომწმეების ხომალდების მახლობლად, შენი გულითადი მეგობრის სამხედრო კარავში წყნარად განისვენე!

ამ გულ-საკლავი სიტყვების შემდეგ დიდებულმა აქილევსმა უბრძანა თავის მზღებლებს წყალი გაეთბოთ და მისი გულითადი მეგობრის ცხედარი გაებანათ, სისხლისა და მტვერისაგან გაესუფთავებინათ. ცხედარი მზღებლებმა დაუყოვნებლივ განბანეს და გაასუფთავეს, შემდეგ სარეცელზე დაასვენეს და უძვირფასესი ქსოვილები გადაათარეს.

ა. მიქაბერიძე.

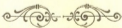
მედიცინა და ჰიგიენა.

როგორ უნდა და როგორ არ უნდა ჭამოს ადამიანი
საქმელი.

ს სურათი მოსწრებულად გვაჩვენებს, როგორ უნდა ჭამოს საქმელი ადამიანი.

უნდა ჭამოს დინჯად, აუჩქარებლად, კარგად უნდა დაღეჭოს და ნელა ყლაპოს. საზოგადოთ უმრავლესობა აჩქარებით სჭამს, კარგად არ ღეჭავს და მთლიან ლუკმებს ყლაპავს, რის გამოც ჩნდება კუჭის და ნაწლავების მრავალი ავადმყოფობა. ამნაირად დასწრებული ადამიანი სულ ცუდ გუნებაზე და ადრეც ბერდება.

ამ სურათზე თავისებურად გამოხატულია აჩქარებული და ნელი მკამელი ადამიანი. კუჭის მოქმედება მიაჩვენებს ადამიანის მუშაობას, რომელიც ვითომ საქმელს ზელს.

ასეთივე დიდი მნიშვნელობა აქვს კუჭის უზომოდ გავსებასაც, რასაც უნდა ერიდოს ადამიანი; უმჯობესია რამდენიმეჯერ კამოთ დღეში და ცოტ-ცოტა, ვიდრე ერთ ან ორჯერ და ბევრი.

ყველაზე უფრო ადვილი მოსანელებელი საკვებია რძე, ხილი (2 საათში ინელებს ადამიანი); მწვანილი და პური — (3 საათში); უფრო ძნელი მოსანელებელია ხორცეულობა (5 — 5¹/₂ საათ).

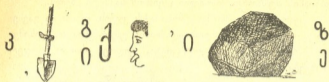
რამდენ პურს სჭამს ადამიანი მთელ თავის სიცოცხლეში.

უმთავრესი საქმელი ადამიანისა არის პური, დღე არ გავა ისე; რომ კაცმა პური არ ჭამოს. ერთმა ამერიკელმა მეცნიერმა დაახლოვებით გამოიანგარიშა, რამდენი პური უნდა შეჭამოს ადამიანმა თავის სიცოცხლეში. საშუალოდ ადამიანი ცოცხლობს 50 წელიწადს, დღეში სჭამს 2 გირ. პურს; მაშასადამე წელიწადში შესჭამს 730 გირ., 50 წლის განმავლობაში-კი 912 ფუნტს.

თუ გეზვლიტოთ ნემსი, სადგისი ან ლურსმანი, პირველად ნატკენ ადგილს ხელი უნდა მოუქიროთ და სისხლი გამოწუროთ; მერმე სუფთად უნდა დაიბანოთ დაწყლულებული ადგილი, რადგანაც ნემსი, ლურსმანი ან სადგისი შესაძლებელია ქუჭყიანი და მტვრიანი იყოს და, როცა ღრმად ჩაეშვება წყლულში, შივ ქუჭყს დასტოვებს, სისხლს მოშხამავს და მძიმე ავადმყოფობას გამოიწვევს.

რ ე ბ უ ს ი

მე-2 №-ში მოთავსებულ გამოცანების აღსნა:

1. კერა. 2. სელი. 3. გვირა.

1913 წ. მიიღება ხელის მოწერა

დასურბათებულ საეკაწვილო ჟურნალ

„ნაკადულ“ - წგ

◀ წელიწადი მთავარი ▶

ჟურნალი გამოვა ჩვეულებრივი პროგრამით, საგანგებოდ არ-
ჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით; მონაწილე-
ობას ღებულობენ ჩვენი ცნობილი მწერლები ღ პედაგოგები.

წლიურად ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24 წიგნი „ნაკადულისა“ **12** წიგნი „ნაკადულისა“
მცირე წლოვანთათვის. მოზრდილთათვის.

1913 წელს წლიური ხელის მომწერნი ორივე გამოცემისა სა-
ჩუქრად მიიღებენ ამერ-კელ მწერალ ქალის პარიეტ ბიჩერ
სტაუს რომანს ზანგთა განთავისუფლების დროიდან, „ბი-
ძა თომას ქობი“-ს სრულ თარგმანს. წიგნში იქნება 80-ზე
მეტე სურათი და ჩართული იქნება ავტორის სურათი და
ბიოგრაფია.

თარგმანის რედაქცია და ინგლისურ დედანთან შედარება იკი-
სრა ილია ნაკაშიძემ.

ფასი ჟურნალისა: წლიურად ორივე გამოცემა—5 მ. ნა-
ხევარ წლით—3 მან., ცალკ-ცალკე მცირე წლოვანთათვის
24 წიგნი—3 მან., მოზრდილთათვის **12 წიგნი—3 მან.**
ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც.

ხელის მოწერა შეიძლება ტფილასში—„ნაკადულის“ რედაქცია-
ში, ზეზაძეშვილის სახ., კაფოვიან. ზრ. № 8. Редакция „На-
кадули,“ Головинский пр., № 8, და წერა-კითხვის საზოგადოე-
ბის წიგნის მდარაში, სასახლის ქუჩა. ქუთაისში—ისიდორე კვიცი-
ნიძესთან და თ. შთაერნიშვილთან. სამტრედიასში—ივანე გლაჯიკო-
ვთან და ვლ. ნაცვადქესთან. ფოთში—თეოდ. ილე კანდელიანთან.
ბათუმში—კნ. სოფიო ნაკაშიძესთან, ტრაფიმ ინასარიძესთან და
ანასტასია დომინაძესთან. ოზურგეთში ღ ლანჩხუთში—დეო იმ-
ნაძესთან. თელავში—ვახო შატაშვილთან. ახალ-ციხეში—კონ-
სტანტინე გვარამაძესთან. ბაქოში—ვასილ ახვლედიანთან, ნინო
გელაშვილთან და ივანე უღიაშვილთან. გორში—ნინო დომაშვილთან
და ქეთევან ჟავახიშვილთან. სოხუმში—კნ. მარამ ანჩაბაძესთან.
ქიათურასში—ივანე გომედაურთან. განჯაში—ბ. ამბოქაძესთან.
ერევანში—კ. ოდიშარაძესთან. სიღნაღში—ნ. ახმეტელაშვილთან.
ყარსში—ივ. საათაშვილთან. ალექსანდროპოლში—ს. შატბე-
რაშვილთან. როსტოვში—მ. კლიშიაშვილთან.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე.

გამომცემელი თაგ. პავლე იოსების-ძე თუმანიშვილი.

„ნაკადული“-ს რედაქციაში

და

წერა-კითხვის სასოკადოების წიგნის ძალაშიაში იუიდება
შემდეგი წიგნები:

- 1) ზღაპრები ვილჰელმ და იაკობ გრიმისა.—ფასი . . 30 კ.
- 2) ტომის თავგადასავალი,—თბზ. მარკ ტვენისა, ფასი . 50 კ.
- 3) რას გვიამბობს ოთახი,—თბზ. აენაროუსისა, ფასი . 20 კ.
- 4) დასურათებული ასაწყობი ანბანი,—ფასი . . 1 ჰ.— კ.
- 5) სკრუჯი და მარლეო,—საშობაო მოთბრობა, ჩარლზ დიკენსისა, თარგმანი ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . 25 კ.
- 6) დასურათებული საყმაწვილო მოთბრობები ჰ. ჰ. ანდერსენისა, ერ. სეტ. ტომპსონისა, გ. ინსაინისა და რ. კიპლინგისა, ფასი 30 კ.
- 7) ბავშვობა და სიყრმე,—მოთბრობა ლევ ტოლსტოისა, თარგმ. ნინო ნაკაშიძისა, ფასი 60 კ.
- 8) ორი მხატვარი,—თარგმანი დ. ავალიანისა, ფასი . 15 კ.
- 9) სამშობლო ბუნების სარკე, დასურათებული საყმაწვილო მოთბრობები,—ივანე ელიაშვილისა, ფასი . 30 კ.
- 10) ამხ. „ციხკრის“ გამოცემა,—ლევ ტოლსტოის მოთბრობები, ფასი 5 კ.
- 11) შობა, მოთბრობა გურიის ცხოვრებიდან,—ნინო ნაკაშიძისა, ფასი 5 კ.
- 12) ახალგაზრდა მეფის სიზმარი და დევი—ეგოისტი, ორი მოთბრობა ოსკარ უაილდისა, თარგმ. ივ. მაქავარიანისა, ფასი 5 კ.

